Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 162 (16385) | 1983 оной июлиин 15, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

Республикымнай ажалай үдэр

„САГААН АЛТАЯА" САГ СООНЬ

Эдэ үдэрнүүдтэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хонидой нооһо хайшалха хүдэлмэри түлэг эхилэнхэй. Мүнөө жэл бүхыдөө 8088 хонинной нооһон хайшалагдаха юм. Түсэбэй ёһоор бүхыдэнь 284 центнер гэхэ гү, али хонин бүриһөө дунда зэргээр 3,1 килограмм нооһо хайшалха байнабди. Энэ ажалаа хүдэлмэриин арбан үдэрэй туршада дүүргэхэ һанаатайбди.

Эгээн түрүүн хониной нооһо хайшалха пунктаа һайнаар бэлдээ һэмди. Колхозой түб һууринда баригдаһан томодхогдожо оньһожоруулагдамал пунктыемнай ахамад инженер-электрик Н. Х. Улахиновай хүтэлбэрилдэг электригүүдэй бригада табан үдэр соо бэлэн болгоһон юм. Мүн энэ хүндэ хүшэр ажал оньһожоруулха хэрэгтэ механик В. Х. Хоренов яһала хубитаяа оруулаа.

Хони хайшалха пунктдамнай мүнөө жэлдэ тус бүрээ 12 машинкатай гурбан агрегат хүдэлжэ байна. Нэгэ агрегадыень һая абаабди. Машинкануудһаа гадна мэшээг, уялаа, шэрэ болон бусад хэрэгсэлнүүд бэлдэгдээ һэн. Мүн хүнүүдэй хүдэлхэдэ зохид эрхэ байдал байгуулагдаа, столово хүдэлнэ.

Манда хони хайшалхадаа шадамар бэрхэ, дүй дүршэлтэй хүнүүд яһала олон юм. Тэдэнэй тоодо Х. Н-Ж. Данжеев, А. М. Манзарханов болон бусад ороно. Классировщигоор дүршэл ехэтэй Р. Д. Шойбонов, шанарые шалгагшаар ветфельдшер В. Р. Холбоев гэгшэд томилогдонхой. Хониной нооһо хайшалалгада һургуулиин һурагшад олоор хабаадуулагдана.

Мүнөө жэл бидэ отделени бүхэндэ хүдэлдэг хүнүүдэйнь тоогоор хониной нооһо хайшалха даабари үгэнхэйбди. Эндэ социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэбди. Хонин хайшалалгын дүнгүүд үдэр бүхэндэ согсологдоно. Эрхимлэһэн хайшалагшад моральна болон материальна талаар урмашуулагдаха юм.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ хура бороогүй сэлмэг байжа, хонидой нооһо хайшалхада зохид байба. Ушар нимэһээ «сагаан алтаяа» саг сооно, һайн шанартайгаар хайшалжа абаха гэһэн ганса зорилго эдэ үдэрнүүдтэ маанадай урда табигдаад байна гээшэ.

А. СЫБЕНОВ,
Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хони хайшалха пунктые даагша.

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭ

Байгша ондо тогтууритай баян ургаса абаха хэрэгтэ Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд, лутоводууд үбэлһөө хойшо оролдоо. Газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ габшагай хүдэлмэриин гурбан һарын туршада тэдэнэр нилээд ажал ябуулһан байна. Тусхайлбал, энэ хугасаа соо дүн хамта 615 гектарта 582 тонно наг шэбхэ шэрэгдээ, 582 гектар газар дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа, нуга сабшалангай хүрьһэнинь борнойлогдоо.

Энэ ажахын лутоводууд хабартаа 1148 гектар сабшалангаа нэгэ дахин ундалуулһан байна. Эдэнэр бүхы бии байгаа бүлүүр станцинуудаа, «Днепр» түхэлэй үһа сасадаг түхеэрэлгээ үдэр һүнигүй хүдэлгэжэ, хараалһан зорилгоёо бэелүүлжэ шадаа.

Колхозой хоёрдохи отделениин дүршэлтэй луговодууд нүхэд Якимов, Мижидон, Гэндэнов, Иван Колесников гэгшэд июнь һарын 25 болотор даалгагдаһан газарнуудаа хоёр дахин ундалуулжа дүүргээ. Иигэжэ тэдэнэр үндэр ургасын түлөө оролдожо ябана.

Р. ШИРАБОН,
хүдөө бэшэгшэ.

КПСС-эй АЖАЛ ЯБУУЛГЫН ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой «Шэлэгдэмэл үгэнүүд ба статьянууд» гэһэн ном хоёрдохёо хэблэгдэн гараба. КПСС-эй дотоодын ба гадаадын ажал ябуулгын шухала асуудалнууд ном дотор харуулагданхай.

1942 онһоо 1983 оной июнь болотор партиийна болон гүрэнэй хүтэлбэрилхы тушаалнуудта хүдэлхэдөө нүхэр Ю. В. Андроповой ажал ябуулгада хабаатай хэлэһэн үгэнүүдынь, статьянуудынь суглуулбарида оруулагдаа. Коммунис байгуулалтые хүтэлбэрилхэ талаар КПСС-эй Центральна Комитедэй, ЦК-гай Политбюрогой олон талын ажал ябуулгые номой материалнууд харуулна. Хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулха гээшэ мүнөөнэй үе шатадахи партиин ба арадай ажал ябуулгын гол зорилго болоно, манай орон хадаа коммунизмда даамайгаар шэлжэн оруулха түүхэтэ энэ шатын эхиндэ байна гэжэ эдэ материалнууд гэршэлнэ.

Совет арадай ажал ябуулгын гол һалбарида — экономикодо онсо анхарал хандуулагдана. Совет обществын хүгжэлтын ехэтэ дулдыдадаг гол асуудал онсологдонхой. Хүсэ шадал ба мүнгэ зөөри багаар гаргажа, тон богони замаар тэрэниие шиидхэжэ болохо юм. Энэнь гэбэл, партиийна, гүрэнэй ба ажалай журамые бэхижүүлгэ, бүхы шатын хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлгэ, олониитэ ажалшадай зохёохы эдэбхи үүсхэлые хүгжөөлгэ мүн болоно.

Совет обществын социально-политическэ болон сурталбодолой нэгэдэлэй, түүхын шэнэ нэгэдэл болохо совет арадай, манай ороной наци болон арад үндэһэтэдэй хүгжэлтын, нэгэ нэгэндээ бүри дүтэ боложо байһан асуудалнууд суглуулбарида горитой һуури эзэлнэ.

КПСС-эй болон Совет гүрэнэй гадаадын политическэ ажал ябуулгын, социализмын туйлалтануудые хамгаалха, СССР-эй бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые хэрэгтэй хэмжээндэ байлгаха, СССР-һээ, Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдһээ сэрэгэй булюу хүсэтэй болохо гэһэн США-гай, НАТО-гай түсэбүүдые буруу һүргэхэ талаар парти, правительствын ажал ябуулгын зарим таланууд ном соо харуулагдана.

1979 ондо барлагдан гараһан суглуулбариһаа зарим материалнууд, удаань гараһан статьянууд номдо оруулагдаа.

(ТАСС).

ХҮСЭЛ

Хоринн районой Тээгдэ нютагай луговод Б. Ц. Митыпов суг хүдэлдэг нүхэдтэеэ хамта Могой гэжэ газарта өөрынгөө участогта үбһэ ногоо һайнаар ургуулжа байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ луговод Б. Ц. Митыповэй звеногойхид ниитын малда үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ хүсэлтэй.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.

ХУРЯАЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИ ЭРШЭДЭНЭ

Ороной тарялан болон нуга сабшалан дээрэ хуряалгын хүдэлмэри улам эршэдэнэ. Дунда Азиин зарим республикануудта ороohото ургамалнуудые хуряажа дүүргэбэ. Молдавиин урда хубида, Краснодарай хизаарта, Крымскэ, Запорожско болон Чимкентын областьнуудта хуряалгын хүдэлмэри дүүрэхэ тээшэ боложо байна. Түбэй-Хара хүрьһэтэ областьнуудай, Поволжиин, Украинын ажахынууд хэдалгаяа улам эршэдхэнэ. Россин Хара бэшэ хүрьһэтэ зонын—Тульска, Брянска болон бусад областьнууд ороohото ургамалнуудые түүбэрилэн хэдажа захалба.

СССР-эй Центральна статистическэ управлениин июлиин 11-нэй баримта мэдээнүүдэй ёһоор, бүхы орон доторнай 19 миллион гектарай талмай дээрэһээ ороohото болон ороohото-бобово ургамалнууд (кукурузые оруулалсангүй) хэдагдаа, 14 миллион шахуу гектар дээрэһээ ороohон сохигдоо. Һүүлэй долоон хоногой турша соо хуряагдаһан талмай нилээд үргэдэһэн байна.

Кубаниин тарьяашад хуряалгаяа амжалтатайгаар ябуулна. Эртын ороohото болон ороohото-бобово ургамалнуудаа хуряажа дүүргээд, тэдэнэр оньһото техникээ шэниисын полинууд дээрэ гаргахые бэлдэжэ байна. Олонхи ажахынуудта ургаса хуряалгадаа эртээнһээ бэлдэһэн байгаа: комбайнууд бүлэг-бүлэгөөрнь хүдэлгэгдэнэ, тэдэниие техническэ ба транспортна талаһаань хангалга һайнаар эмхидхэгдээ. Хадалга дээрэ час сагаа алдабал, ургасын дутуу хуряагдажа болохо байһыень һайнаар ойлгоһон дээрэһээ тарьяашад хүдэлмэреэ эгээл таарамжатай һайн болзорто дүүргэхые шармайн оролдоно.

Гэбэшье зарим ажахынуудта хуряалгын хүдэлмэри үшөөл унжагайруулагдажа байһаар. Машинно-тракторна паркын бэлэн бэшэ байлга энээнэй гол шалтагаан болоно. Энэ хабар таригдаһан ургамалнууд урда урдынхиһаа 8—15 үдэрөөр, харин тиихэдэ намар... полинууд дээрэхи ургаса ...0 үдэрөөр урид эдеэшэнэ. ...э бүгэдэ оньһото техникээ дары түргөөр заһабарилха эрилтэ табина. 300 мянга гаран дүршэл шадабари ехэтэй механизаторнууд заһабарилгада хабаадуулагдаһан байгаа. Тиигэбэшье орон дотор 70 мянга шахуу комбайн саг соогоо заһабарилагдаагүй дээрэһээ хараалагдаһан болзорто нуга тарьяаланда гаргагдажа шадагдахагүй байна. Актюбинска, Кзыл-Ординска областьнуудта комбайнуудые заһабарилга илангаяа хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнхэй. Тургайска областьдо ороohо хуряалгын агрегадуудай оройдоол хахад хубинь заһабарилагдаа. Тохёолдожо байһан байдалые саг дары гуримшуулан һайжаруулха шухала. Ушарынь юуб гэхэдэ, ороной зүүн районуудта хуряалгын хүдэлмэри мүн лэ дүтэлжэ байна бшуу.

Ороohо таряа гүрэнэй амбаарта хааха хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ үргэдэжэ байна. Шэлдэн хатуу, үнэтэ сортын шэниисын ороohон гүрэндэ тушаагдажа эхилээ. Тарьяашад шэниисэ болон ешмээн бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаажа байна.

Байгша ондо ороohон болгогдохо кукурузын талмай нилээд үргэдхэгдэһэн байгаа. Ургаса эдеэшэжэ байна, тиихэдэнь ажахынуудта кукурузын буурсагуудые хуряалгада үргэн ехэ бэлэдхэл хэгдэнэ. Кукурузын буурсагуудые хуряагаад хатааха, болбосоруулха гээшэ эгээл хүшэр ажал болоно. Тиимэһээ шиигтэй ороohо таряа хадалгые эмхидхэхэ тухай хаа хаанагүй анхаралаа хандуулха гээшэ шухала удха шанартай гэжэ СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэд тоолоно. Иимэ арга онолой ехэ ерээдүйтэй байһые нёдондо жэлэй дүй дүршэл элирхэйлэн харуулаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ ерээдүйн ургасын үндэһэ һуури табигдажа байна. Жэшээнь, Россин Федерацида 30 мянга шахуу тарилгын комплекс намарай тарилга хэхэ юм. Тэдэнэй олонхиин хүдэлмэри бригадна подрядаар эмхидхэгдэнхэй. Хойто Кавказай, Поволжиин, Мордвагай, Рязанска ба Смоленскэ областьнуудай ажахынуудта намарай тарилгада илангаяа һайнаар бэлдэнэ. Баруун-Хойто экономическа райондо, Псковско, Орловско, Брянска, Владимирска, Горьковско областьнуудта тад ондоо байдалтай. Эндэ хуряагдаһан талмайн оройдоол 15—30 процентнь хахалагдаа. Тарилгын агрегадуудай экипажнууд яаха аргагүй удаанаар бүридүүлэгдэнэ.

Тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлһөөр. СССР-эй Центральна статистическэ управлениин баримта мэдээнүүдэй ёһоор, орон доторнай 44 миллионһоо дээшэ гектарһаа таримал ба хээрын ногоон түрүүшынхеэ сабшагдажа унагаагдаа.

(ТАСС).

АВТОПОЕЗДНУУД ОЙН ХАРГЫДА

Загарайн районой харгынуудаар ябаһан хүнүүд хойноо хоёр прицеп шэрэһэн машинануудые хараһан лэ байха. Энэ Онохойн модоной комбинадай автопоезднууд гээшэ. Тэдэнэр Хоринн районой ой соо отологдоһон модо комбинадайнгаа доодо складта асардаг юм.

— Автопоезднууд гээшэ ой модоной промышленностьда һаяхан лэ хэрэглэгдэжэ эхилэнхэй, — гээд Онохойн модоной комбинадай транспортна участогай начальник М. П. Савченко хөөрэнэ.— Юрын лесовозой, жэшээнь, гансал прицептэй ябадаг һаань, автопоезд хоёр прицеп шэрэжэ, нэгэ доро 25 кубометрэй орондо 50 гү, али үшөө ехэшье кубометр модо зөөнэ.

Хүндэ ашаанай хоёр комплектнэ автопоезднууд Онохойн комбинадта 1976 онһоо хүдэлгэгдэжэ эхилэнхэй. Тиигэжэ нилээд ехэ экономическа ашаг олзо абтана. Автопоезд хадаа нэгэ прицептэй лесовозһоо хоёр дахин ехэ модо зөөдэг аад, түлишэ, тоһодолгын материал, запчастьнуудые жэшээгүй багаар гаргашална. Мүн жолоошод үсөөн хэрэглэгдэхэ, томодхогдомол экипажнуудые эмхидхэжэ, бригадна гуримаар хүдэлгэхэ арга боломжо бии болоно. Мүнөө комбинадай жолоошодой бүхы экипажнууд бригадна гуримаар хүдэлдэг, ажалайнгаа эсэсэй дүнгөөр салин хүлһэеэ тоолон абадаг болонхой.

Мүнөө модо зөөлгэ дээрэ найман томодхогдомол бригада ажаллана. Тэдэнэр хамта гушан автопоездтой. Жолоошодой хоорондохи социалис мүрысөөнэй манлайда коммунистнууд В. Н. Савинов, С. Д. Романьков, дүршэлтэй жолоошод Б. А. Воронин, В. Л. Курикалов, М. Х. Акатов, комсомолшууд Иван Спиридонов, Виктор Горбунов, Михаил Шишкин гэгшэд дабшана. Эдэнэй эршэтэ ажалай ашаг үрэнь эли тодо. Арбадахи табан жэлдэ, жэшээнь, юрын 76 лесовозоор жэл соо 470 мянган кубометр модон зөөгдэһэн байгаа һаа, удаань 22 автопоезд болгогдоһон 50 машинаар 570 мянган кубометр зөөгдэһэн байха юм. Автомашина бүхэнэй ажалай бүтээсэ 80 процентээр ургаа. Модо зөөлгын хэмжээн жэлһээ жэлдэ дээшэлнэ. Жэшээнь, 1981 ондо автопоезднууд 316 мянган кубометр модо зөөһэн һаа, хойто жэлынь энэ тоо 455 мянганда хүрэжэ, харин энэ жэлэй түрүүшын хахад соо 240 мянган кубометр зөөгдөөд байна.

Мүнөө комбинадай автопоезднууд отологдоһон бүхы модоной далаад процентые доодо складта зөөнэ. Жолоошод комбинадайнгаа арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэдэ горитой хубитаяа оруулна. Энэ шэнэ транспортна технологи хэрэглэлгын экономическа ашаг олзонь жэлдээ жара гаран мянган түхэриг болоно.

Онохойн модоной комбинадай жолоошодой дүй дүршэлые халан абахаяа ороной зүг бүхэнһөө модошодой түлөөлэгшэд ниишэ ерэдэг юм. Һаяхан эндэ Хабаровска, Красноярска хизаарһаа, Башкириһаа, Эрхүүһээ ерэһэн мэргэжэлтэд хоёр комплектнэ автопоезднуудай ажалаар һонирхоһон байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Автопоезд харгыда. 2. Түрүү жолоошон, комбинадай ветеран Г. К. Зимирев.

О. БЕРЕЗКОВОЙ фото-текст.

...СОЮЗУУДАЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГОНУУД

...оро- ...КПСС-эй ...(1983 он) ...уудые ...йшаа- ..., тэ- ...ынгаа ...мэтээр ...ЦСПС- ...квада ...үгэ ...юниин ...удһээ, ...Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэһөө үндэһэлэн гараһан профессиональна союзуудай зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Профсоюзууд ажахын ба соёлой байгуулалтын хэрэгтэ ехэ арга боломжонуудаа гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ ёһотой гэжэ ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ С. А. Шалаевай элидхэл дотор, хэлэгдэһэн үгэнүүд соо тэмдэглэгдэһэн байна. «Хүндэ машина бүтээлгын хүдэлмэришэдэй профсоюзай ЦК-гай хүдэлмэри тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор энэ шэнэ хүсэтэйгөөр харуулагдаба.

Ажалша коллективүүдтэ хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ үнэн зүрхэнһөө һайнаар, эрилтэ ехэтэйгээр хандалгын, гурим буса, хайша хэрэг ябадалнуудта эбсэшэгүй байлгын оршон байдал тогтоохо гээшэ шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэгдээ. Ажалай журамые саашадань бэхижүүлхэ, арадай ажахын кадрнуудай ажалһаа гаралга, оролгые хороохо талаар шэглүүлэгдэһэн нэмэлтэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гээшэ таарамжатай байна.

Профсоюзай организацинууд хүн тухайда анхаралаа хандуулха ёһотой гэжэ пленум дээрэ хэлсэгдээ. Профсоюзуудай соведүүд болон комитедүүд, нютагуудай эхин эмхинүүд эрилтэеэ, харюусалгаяа улам дээшэлүүлхэ ёһотой. Хүдэлмэришэ хүнэй аша туһые, эрхэнүүдые сахин хамгаалха, тэрэнэй ажаллаха арга боломжые, һуудал ...ые һайжаруулха, тэрэнэй элүүр энхые хамгаалха... тон шухала удха ...ртай гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

«Ажалша коллективүүд тухай, предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай» СССР-эй Хуулиин баталагдан абтаһанһаа уламжалан, профсоюзай организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонуудые пленум мүн лэ зүбшэн хэлсэбэ.

Энэ Хуули хадаа социалис демократиие хэлбэришэгүйгөөр хүгжөөхэ, эрхэтэдэй ажалай ба социально-политическэ үүсхэл эдэбхиие дээшэлүүлхэ, арад зоной һуудал байдалые улам һайжаруулха тухай Коммунис партиин анхарал оролдолгын толотомо гэршэ жэшээ болоно гэжэ тэмдэглэгдээ. Ажалшан, оронойнгоо эзэн, коммунизмын түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэ байһанаа совет хүн бүхэнэй эгээл эрхим һайнаар харуулха таарамжатай эрхэ байдал байгуулна.

Ажалшадай хамтын суглаануудые, конференцинүүдые һайнаар эмхидхэхэ, тэдэнэй нүлөөе дээшэлүүлхэ, хамтын договорнуудай үүргые сэхэдхэхэ, экономическа ба социальна хүгжэлтые түсэблэлгэдэ ажалша коллективүүдые улам бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэмжээнүүдые ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта баталан абаха гээшэ шухала удха шанартай байна.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин, КПСС-эй ЦК-гай Эмхидхэлэй-партиийна хүдэлмэриин таһагые даагшын орлогшо Е. З. Разумов пленумэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

(ТАСС).

ШАГНАЛ

Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь түлөө, түрэһөөр 80 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, пенсионер Лука Николаевич Рубашкевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Партиина ажабайдал

АЖАЛАЙ ЭМХИДХЭЛ БОЛОН ЖУРАМ БЭХИЖҮҮЛХЭ

1983 оной июнь hара политическэ үйлэ хэрэгүүдээр баян байба. КПСС-эй ЦК-гай ээлжээтэ Пленум үнгэржэ, «Партиин үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэриин гол шухала асуудалнууд» гэһэн тогтоол абаа. СССР-эй Верховно Соведэй сесси «Ажалша коллективүүд тухай, предприятинуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые хүтэлбэрилгэдэ тэдэнэй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай» Хуули баталһан байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр hунгалтые бүхы совет арад нэгэн hанаатайгаар дэмжэн hайшааба.

Манай районой ажалшад Пленумэй, сессиин материалнуудтай, нүхэр Ю. В. Андроповой Пленум дээрэ хэлэһэн үгэтэй танилсаба. Пленумые түрэл Буряад республикынгаа 60 жэлэй ойн баярые үргэнөөр тэмдэглэбэбди.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 оной) Пленумэй тогтоол соо иигэжэ элирхэйлнэ: «Журам болон гурим али бүхы талаар бэхижүүлхэ, урданайхиһаа эмхитэйгээр, үрэ ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэ — КПСС-эй XXVI съездын, ЦК-гай майн болон ноябриин (1982 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ гэһэн партиин уряалда арад зоноой тодорхой ажал хэрэгүүдээр харюусана». Социалис общественэ гол үндэһэн болодог ажалай коллективүүдтэ үйлэдбэриин журам hайжаруулха үүргэ даалгагданхай. Партиина эхин организацинуудай хүтэлбэри доро тус бүридхэлэй гэшүүдэй эдэбхи үүсхэл урган хүгжэдэг гээшэ. Ажалай болон үйлэдбэриин журамые бэхижүүлхэ асуудалнууд КПСС-эй райкомой пленумүүд дээрэ hүүлэй үедэ хэдэн дахин харагдаа. Мүн хаа хаанагүй партиина, профсоюзай, комсомолой, хүдэлмэришэдэй суглаанууд үнгэргэгдөө. Тиин зарим тэды hайн жэшээнэй хубилалтанууд туйлагдаһан байна.

Һүүлэй гурбан жэлэй туршада районой типографиин, hүнэй, пивын заводуудай, хэлхеэ холбооной узелай коллективүүдтэ хүдэлмэридөө гээгдэжэ ерэхэ, hамшаха ябадал ушарнагүй. Промышленна предприятинуудта хүдэлмэриhөө гаража ошогшодой тоо үсөөрнэ. Хэрбээ 1980 ондо 21,3 процент кадрнууд ажалhаа гараhан байбал, 1982 ондо 19,2 процент болоо.

Ажалай болон үйлэдбэриин журам шангадхаха хэрэгтэ СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрамо-молибденэй комбинадай дирекци, парткомой, профком, ВЛКСМ-эй комитет ехэ анхарал хандуулна. Гүрэнэй түсэб дүүргэлтын болон ажалай журам сахилтын дүнгүүд эб адляар эндэ 1981 оноор харагдаа абтана. 1982 оной февральhаа комбинадай директорэй дэргэдэ үзэл сурталай планерко үнгэргэгдэнэ. Эндэ цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд үзэл сурталай, политическэ, ажалай болон ёһо заншалай талаар коллективүүдтэ ябуулдаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тухай элидхэдэг, мэдээсэдэг, дүн дүршэлөө хубаалдадаг байна. Түсхай түсэбөөр үзэл сурталай 14 планёрко эмхидхэгдээ. Энэ жэлһээ тиимэ зүйлэй хэрэглэлэй ону үнгэргэнэ. Цехүүдэй, участогуудай, бригаданууудай хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл тэрээндэ уригдадаг юм.

Үзэл сурталай болон политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри комбинадта шангадхагдаhаар болоно, ажалай хүлгэлгэ, журам эбдэлгэ hаданаа... Ажалай журам шангадхаха хэрэгүүд ... 1980 онтой сасуулхада, хүдэлмэриин сагай туршада журам алдагдалгын тоо 23 процентээр үсөө гү, али 84 ушараар доошолоо, зайгуулталга 46 процентээр гү, али 450 үдэрөөр бага болоо. Харин 1983 оной зургаан hара соо, 1980 оной энэ үесэ сасуулхада, ажалдаа гаралгагүй ушар 3 дахин үсөөрбэ. Холбооной үүрхайн, шахариуудай фабрикын, энергосеткэй, АТЦ-эй, дулаанай болон электрын элшэ хүсэнэй цехэй коллективүүд ажалhаа hамшаалгагүй тоое ехээр бага болоо. Гэбэшье заhабарилгын-механическэ заводто, ...үүрхайда, капитальна заhабарилгын участокто журам сахилгагүй ябадал олошорбо. Нихэдэ журам шангадхаха, ажалай эмхидхэл hайжаруулха, хүдэлмэриин саг хиидэ гээхэ ушар усадхахэ хүдэлмэри комбинадай зарим газарнуудта hула байhаар.

Үшөө хэдэ хэдэн предприятинуудта, совхозуудта, Зэдын комбинадай зарим цехүүдтэ хүдэлмэридөө хойнотожо гараха болон хүдэлмэрчин сагай дүүрээдүй байхада ябашаха, миин зогсолго, аюулгүй байдалай гурим хазагайруулха ушарнууд усадхагданагүй. Районой арадай хиналтын комитедэй «Ажалай туг» газетын хүдэлмэрилэгшэдтэй хамтын шалгалта үнгэргэхэдэ, нимэ таагүй баримтанууд автотранспортна предприятида, хоёрдохи харгы барилгын управленидэ, Ёнгорбойн совхоздо элирүүлэгдээ.

Ажал хүдэлмэридөө харюусалга багатайгаар хандаха ябадалтай, ажалай үнэтэ сагые хиидэ гээлгэтэй, мүн архидалгатай, хулиган ааша гаргалгатай, хубалзатан ажаhуугшадтай шанга тэмсэл, ябуулга, тэдэнэй урда шанга эрилтэ табилга хадаа партийна организацинуудай харюусаха уялгань болоно. Мүн үйлэдбэриин бүхы hалбаринуудай эдэбхи үүсхэлтэй хүдэлмэриин түлөө кадрнуудhаа асууха, ажалыень хинаха зэргэтэй.

Мүнөө үедэ ажалша коллективүүдтэ хооhон үгэнүүд хэрэгтэй бэшэ, харин тэдэнийе бүтээсэ ехэтэй хүдэлмэридэ шэглүүлэн элсүүлгэ гол удхатай болоо бшуу. Партийна организацинууд муу муухай үзэгдэлнүүдые имагтал ойлгууламжын хүдэлмэриин ашаар усадхахаhаа гадна экономическа, эмхидхэлэй, хуулиин хэмжээнүүдые абаха уялгатай. Журамаа алдаhан хүдэлмэрилэгшэд, мүн хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад шанга хэhээлтэ амсаха ёhотой гээшэ.

Партийна организацинууд хэзээ хэзээнэйхиhээ эрилтэ ехэтэйгээр бар хүсөөр хэгдэдэг ажалые оньhожоруулха, эрдэм ба техникын туйлалтануудые эршэтэйгээр нэбтэрүүлхэ хэрэг ударидан эмхидхэхэ харюусалгатай болоо. Коммунистнууд хадаа үндэр бүтээсэтэй түхеэрэлгэнүүдые, түрүү технологическа аргануудые үргэнөөр хэрэглэхын, оньhожоруулхын, тааруу зохидоор эмхидхэхын түлөө тэмсэгшэдэй түрүү зэргэдэ ябаха уялгатай.

Манай район дотор эдэ асуудалнуудта бага бэшэ анхарал хандуулагдана. КПСС-эй райкомой дэргэдэ ажалые автоматизацилха ба оньhожоруулха комисси байгуулагданхай. Гар хүсэнэй ажалые усадхаха хэмжээ ябуулгануудые тэдэ хараалhан юм. Үнгэрhэн түсэбтэ табан жэлэй туршада предприятинуудай түхеэрэлгэнүүдые hэльбэн шэнэлэлгэдэ, шэнэ оньhонуудые тодхолгодо 4,2 миллион түхэриг гаргашалагдаа. Тиин 175 түхеэрэлгэнүүд тодхогдоhон ба hэльбэн заhабарилагдаhан, бүтээсэ ехэтэй технологическа 17 шэнэ арга хэрэглэгдэhэн, нэгэ миллион түхэригhөө үлүү ашаг олзо оруулха 600 гаран бусад хэмжээнүүд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэhэн байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жалдэ Зэдын комбинадта 700 мянган түхэриг олзо оруулмаар 137 хэмжээнүүд абтаа. Тэрэ тоодо шэнэ техникэ ба ажалые оньhожоруулгаар 45 хэмжээнүүд 415 мянган түхэригэй ашаг олзотой байха юм. Мүн Хужарай геолого-бэдэрэлгын партида алмазаар газар үрэмдэхэ оньhон, Баян-Гол, Мэлэ, Борто, Цагаан-Морин тосхонуудта радио-дамжуулга hайжаруулха хоёр түхеэрэлгэнүүд хабсаргагдаа. Эдеэ хоолой предприятинуудта хэдэн шэнэ хэрэгсэлнүүд тодхогдон ашаглагдана.

Түрүү дүй дүршэл, онол аргануудые, үйлэдбэри эрхилэлгые гуримшуулаагүйhөө, мүн түсэблэлгын зүб мүрөөр шиидхэгдээгүйhөө болоно, хүдэлмэриин саг ехээр хиидэ хаягдана. Тиин продукци багаар үйлэдбэрилэгдэнэ бшуу. Ажалай сагые дүүрэнээр хэрэглэбэл, 1982 ондо районой промышленна предприятинууд 63 мянган түхэригөөр ехэ продукци гаргаха байгаа. Хүнүүдэй ажалай журам алдаhанhаа болоно, 23 түхэригэй олзо дутуу абтаба. Үнгэрhэн жэлдэ үдэр бүри дунда зэргээр 10 хүн ажалдаа гараагүй гэхэ гү, али бүхыдөө 2642 ажалта үдэр хаягдаа. Тэдэнэй 1612-ынь хүтэлбэриин зүбшөөлөөр, зайгуултаhанай шалтагаанаар 897 үдэр хиидэ хосороо гэжэ элирхэйлэгдэбэ. Ажалдаа ерэхэгүй ушарнууд эгээл олоор районой барилгын управленидэ, «Бурводстрой» трестын ПМК-да, «Межколхозстройн» нэгэдэлэй ПМК-да үзэгдөө.

Районой совхозуудта зайгуултадаг ушар, ажалгүй байлга, хүдэлмэриин саг гээлгэ бүридхэлдэ hулаар абтана. Тиимэhээ үнгэрhэн түсэбтэ табан жэлэй дүнгүүдэй үгы дээрэhээ баримтануудые сасуулхань бэрхэтэй. Гэбэшье агропромышленна нэгэдэлэй мэдээгээр, ажахынуудта нёдондо ажалдаа гараагүйhөө 8907 ажалта үдэр хаягдаа. Илангаяа Харацайн, Хамниин, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозуудта хүдэлмэриин саг ехээр алдагдаhан байна.

Архидалгатай, хулиган ябадал гаргалгатай, ажалай болон үйлэдбэриин гурим эбдэгшэдтэй тэмсэл ябуулхада хүдөөгэй хүн зоной суглаан бодотоор нүлөө үзүүлнэ. 1982 ондо 18, энэ жэлэй үнгэрhэн үе соо юhэ дахин иимэ олониитын хабаадалгатай суглаан тосхонуудта зарлагдаа. Хубалзаhуудалтай, архиншa, ажалhаа хулжадаг, ниитын гурим эбдэдэг хүнүүдтэй тэмсэхэ, тиимэшүүлые хүмүүжүүлхэ, хэhээхэ хэрэгтэ хүдөөгэй ажалшадай хамтын суглаан ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Үйлэдбэри хүтэлбэрилгын эхин шата болодог ажахын тоосоондо ороhон бригадануудые саашадань олошоруулха ба хүгжөөхэ хараа бии. Нэгэ нарядаар хүдэлдэг бригадын ажалай эмхидхэл hайжарна, бүтээсэ дээшэлнэ, журам сахилга hайжарна, гэшүүд хоорондын нүхэр ёhоной харилсаан бэхижэнэ. Энэ аргые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ коммунистнуудай анхарал, оролдолго, эдэбхитэй хүдэлмэри аша үрэ асардаг болоо. Энэ ушарые Зэдын комбинадай барилга-хабсаралгын управлениин С. Л. Новожиловай, мүн В. Г. Царевагай, автотранспортна цехэй В. И. Тугариновай, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой М. Н. Бадмаевагай хүтэлбэрилдэг малшадай бригадануудай дүй дүршэл бодотоор гэршэлнэ.

Энэ жэлдэ районой совхозуудта хамтын подрядаар хүдэлмэрилхэ гурим багэ зэргэ нэбтэрүүлэгдэжэ эхилээ. Мүнөө үедэ иимэ аргаар ажалые эмхидхэлгэ дан hулаар ябуулагдана. Нэгэ нарядаар хүдэлдэг малшадай бригаданууд оройдоо 11,9 процент болоно. Ороhото, огородой ургамалнуудай, хамтаабхын 46,4 процент газарта хүдэлмэрилдэг бригаданууд шэнэ гуримаар ажаллана. Иимэhээ совхозуудта бригадна подряд ойрын болзорто үргэнөөр нэбтэрүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха болобо.

Үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэдөө партийна организацинууд холын хараата социальна асуудалнуудые шиидхэнэ. Тиин ажаллаха эрхэ байдал, хүн зоной амаралта, ажаhуудал hайжарна. Тааруу зохиһо ёhо заншал байгуулагдадаг болоо. Эдэ бүгэдые шангаар сахидаг, нягтаран нэгэдэhэн, тогтонижоhон ажалша коллективүүдые байгуулхада ёhотоор нүлөөлнэ. Үнгэрhэн арбадахи болон арбан нэгэдэхи табан жэлнүүдэй түрүүшын онуудта район дотор хэдэн олон социальна, соёлой барилганууд бодхоогдоо. Жэшээнь, Шара-Азарга тосхондо дунда hургуулиин, Хуртагада найман жэлэй hургуулиин болон 50—50 үхибүүдэй хоёр, Закаменск хотодо 90 үхибүүдэй байха саадуудай байшан баригдаhан байна. Далахай, Утаата нютагуудта соёлой байшан, Закаменскда 400 hууритай кинотеатр ашаглалгада оруулагдаа. Мүнөө үедэ Санага тосхондо шэнэ больница, Закаменск хотодо 320 үхибүүдэй комбинат бодхоогдоно.

Хүдөө нютагуудта ажаhуугшадай хэрэглэмжэ хангалгын 6 пункт хүдэлмэрилжэ эхилээ. Зэдын комбинадай профилактори шэнэ байрада оруулагдажа, эндэ районой ажалшад олоороо амарна, hайн эмнэлгэ абана, Ёнгорбойн халуун аршаан дээрэ эмнэлгын бааза байгуулагдана. Далахайн, Санагын, Ёнгорбойн совхозуудта малшадай культбаазанууд хүдэлмэрилдэг юм. Закаменскда ажаhуугшадай хэрэглэмжэ хангаха комбинат, пивын баар, барилгын материалнуудые, эдеэ хоол худалдаха хоёр магазин бодхоогдоно.

Ажалай журам болон эмхидхэл бэхижүүлхэ гэhэн манай партиин ЦК-гай хараа шугам бэелүүлгэ ажалай бүтээсые, продукциин шанарые, эсэстээ ажабайдалыемнай эрид hайжаруулха байна. Түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга нүхэсэл байгуулха шухала. Манай районой ажалшад энээниие hайнаар мэдэрэн хүдэлмэрилнэ. Промышленна предприятинууд продукци худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб уридшалан, июниин 21-дэ, продукци гаргаха даабаряа июниин 26-да бэелүүлээ. Түсэбhөө гадуур 400 гаран мянган түхэригэй эд бараан, элдэб зүйлнүүд бүтээн гаргагдаба. Тиихэдэ совхозууд гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө июниин 20-да дүүргэhэн юм. Һү тушааха даабаринууд бэелүүлэгдээ.

Р. НИКИТКОВ,
КПСС-эй Захааминай райкомой секретарь.

ХАНИ НҮ... ЭЛШЭ

«Түлишын-элшэ хүсэнэй баазые хүгжөөлгэдэ онсо анхарал хандуулагдана. 840 киловатт хүсэтэй Гусиноозерско ГРЭС-эй түрүүшын ээлжээнэй ашаглалгада оруулагдахада, электрын элшэ хүсые үйлэдбэрилгэ дүрбэ дахин дээшэлээ», — гэhэн тобшолол Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойе угтуулан толилогдоhон документнүүд соо хэгдэнэ. Мүн арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүд соо: «Гусиноозерско ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилга үргэлжэлүүлхэ» гэhэн харюусалгата, хүндэтэ даабари манай республикада үгтэhэн байна.

...Хэрбээ Буряад оронпие барилгын үргэн талмай гэжэ нэрлэбэл, Галуута нуурай эрьедэхи түлишын-элшэ хүсэнэй комплекс эгээл ехэ объектнүүдэй нэгэн болоно. Холбоолжоной нүүрhэнэй уурхайн үйлэдбэриин барилганууд хэдэн арбаад дүрбэлжэн километр талмай эзэлнэ. Тэндэhээ хара «алтан» ашаатай хамбы вагонууд түмэр харгыгаар шэнхинэсэ табилуулжа, ГРЭС-эй дэргэдэ зогсоходонь, абарга хүсэтэй тусгаар түхеэрэлгэнүүд вагонуудые хүмэрюулжэ, ашааень агшаяа зуура буулгажархидаг юм. Тэрэ нүүрhэн конвейерээр дамжуулагдан, тээрмэдэ орожо үлтирүүлэгдээд, пневматическа соргоор станциин котёлнуудтахи дүлые hүрөөтэйгөөр соробхилуулна. Суудхэ бүридэ арба мянган тонно нүүрhэ галдаhанай ашаар үйлэдбэрилэгдэhэн уурай хүсөөр ГРЭС-эй дүрбэн турбина эршэ ехэтэйгээр эрьелдэн, электрын элшэ хүсэ арадай ажахыда дамжуулна гээшэ...

Станциин счётчик дээрэ мүнөө 15 миллиард 800 миллион киловатт-час харуулагдана. Тэрээгээр тоолобол, ГРЭС-эй түрүүшын ээлжээнэй барилгада гаргашалагдаhан мүнгэ зөөри гү-

АЛАС ДУРНЫН ХИЗААРТА

ТАСС-ай корреспондентнүүд мэдээсэнэ

САХАЛИНАЙ ШЭНЭ БАЙРАНУУД

Энэ хабар Сахалинда шэнэ байра толлолго олоор болобо. «Малиновский» совхоздо аяар хорин гурбан бүлэ уужам hаруул байрануудта нүүжэ ороод байна.

Тус ажахыда гэр байра барилга холын хараата түсэбэй ёhоор бэелүүлэгдэнэ. Сельсоведэй депутадууд нютагайнгаа наhажаал хүнүүдтэй болон залуушуултай зүбшэжэ, шэнэ барилга эхилхэ газараа өөhэдөө шэлэhэн юм. Тиин Майское hууринай хоёр байратай табин гэр голой эрьеын үзэсхэлэн hайхан добо газарта жэрылдэн бодоо. Таби гаран бүлэ тэндэ нүүжэ ороод. шэнэ байрануудаа зохёон түхеэрнэ, харин тэдэнэй бишыхан үхибүүдые совхозой саад хүлеэн абаа. Эндэ үшөө клуб, ажаhуудалай байшан баригдана.

Сахалинда хүдөөгэй ажалшадай ажаhууха гэрнүүд түргэнөөр бодхоогдоно. Элдэб шухаг барилгатай аятай зохид гэрнүүд Советское, Луговое hууринуудта ашаглагданхай юм. Хэрбээ нёдондо областиин ажахы бүхэн 16 шэнэ байратай болоhон hаа, харин энэ табан жэлэй эсэс багта тэрэнь хоёр дахин олошоруулагдахаар хараалагданхай.

* * *

ПАША АНГЕЛИНЫН ЖЭШЭЭГЭЭР

Приморинн Яковлевск hууринай басаган Людмила Спивак хуби заяандаа эрид эрьелтэ хэхэ гэжэ шиидэбэ. Тэрэ шулуушанааршье, овощ ургуулагшааршье хүдэлөө. Тингэбэшье бага балшар наhанhаа техникэдэ үлүүсэ дуратай hэн. Харин Людмилын гэнтэ трактористаар хүдэлхые шиидэхэдэнь, дүршэл ехэтэй механизатор Виктор үбгэнинь түрүүшынь багша болоhон юм.

Поли дээрэ хүдэлжэ ябахадаа, «Заря» колхозой түрүүшын эхэнэр тракторист эрэшүүлhээ дутуу бэшэеэ харуулаа hэн. Таряашанай шалгалтые Людмила эрхимээр дабажа гараhан юм. Мүнөө тус ажахыда техникэ заhабарилга дүүрэжэ байна.

Людмила Константиновна—партиин райкомой гэшүүн. «Заря» колхоздо, тэрэнэй үүсхэлээр, илангаяа залуу механизаторнуудта тусхай анхарал хандуулагдана.

Поли, ниитын хүдэлмэри, гэр бүлэ?.. Хайшан гэжэ тэрэ бүгэдыень хэжэ үрдидэг гээшэб?..

— Харанагүй аалта, хэды олон туhалагшад намда бии гээшэб? — гээд, Людмила үбгэн, ехэ хүбүүд тээшээ энеэбхилэн заана.

Яковлевск,
Приморинн хизаар.

КАРЛ МАРКС БА МҮНӨӨ ҮЕ САГ

«Карл Маркс ба мүнөө үе саг» гэhэн суглуулбари барлагдан гараба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой «Карл Марксын hургаал ба СССР-тэ социалис байгуулалтын зарим асуудалнууд» гэhэн статья. Москвада болоhон баярай суглаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономаревой хэhэн элидхэл, «Карл Маркс ба мүнөөнэй үе саг—эб найрамдалай ба социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө» гэжэ темээр Берлиндэ болоhон уласхоорондын научна конференци дээрэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянинай хэhэн элидхэл, тэрэшэлэн совет элитэ ехэ эрдэмтэд болон ниитын ажал ябуулагшадай түбэй хэблэлдэ толилогдоhон хэдэ хэдэн статьянууд суглуулбарида оруулагданхай.

Политическэ литературын хэблэлээр тус ном барлагдажа гараа. (ТАСС).

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

МАГТААЛТАЙ ТУГАЛШАН

Эгсэ найман жэлэй туршада «Зырянский» совхоздо тугалшанаар ажаллажа байhан Валентина Павловна Иконниковае таниха, мэдэхэгүй хүн эндэхи нютагта үгы юм. Анханда гахайшанаар ажалладаг байhан энэ нүхэрнай үбhэ тэжээлээр хомор 1975—1976 онуудай үбэлжэлгын үедэ hаалиин фермэдэ тугалшанаар томилогдоо бэлэй. Ээзгүй, харууhагүй орхигдошоhон нарай тугалнуудые даажа абаад адуулха гээшэ абаhаар нилээд хүшэр hэн. Түрүүшын үдэрhөө даажа абаhан 15 тугалаа арайхан түлжүүлhээр байтараа hара соо аяар 33 тугалтай болоо. Нарай тугалнуудай гарзалхыень усадхахын тула нэн түрүүлэн байрыень сэбэрлэжэ дулаалаа юм. Удаань фермын мэргэжэлтэдтэй хамта тугалнуудай тэжээлэй рацион тааруулан зохёогоод, бүхы ажалаа гуримшуулжа захалаа hэн.

Гахайн поршоонхонуудые абажа гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ гэбэл, байраяа ариг сэбэрээр байлгаха эрилтэ табигдадаг. Энэл дүршэлөөрөө Валентина Павловна тугалнуудайнгаа байрые дары сэбэрлээ юм.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри тэрэ тугалшанайнгаа ажалда дүршэжэ, мүнөө нэгэшье тугал гарзалуулангүй түлжүүлнэ. Илангаяа байгша ондо тэрэ тугалнуудайнгаа шэгнүүрые дээшэлүүлхээр хараалhан түсэбөө hара, квартал бүхэндэ жэншэдгүй дүүргэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ дүршэлтэй бэрхэ тугалшан Валентина Павловна Иконникова даажа абаhан hүрэг тугалнуудаа ногоо элбэгтэй бэлшээридэ шадамар бэрхээр харууhалжа, шэгнүүрыень хоног бүридэ горитойгоор нэмээнэ. Тэрэ эдэ тугалнуудаа түлжүүлжэ томо болгоод, ондоо гүүртэдэ тушааhанайнгаа hүүлээр нарай тугалнуудые тобиржуулхаар даажа абаха юм.

П. ХАЛТАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.
Прибайкалиин район.

РСДРП-гэй II СЪЕЗДЫН 80 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

РОССИН БА ДЭЛХЭЙН ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ХҮДЭЛӨӨНДЭ БО...

Манай коммунис парти алдарта ехэ зам гаталаа юм. Политическэ тэмсэлдэ жагсан бодоhонhоо хойшо парти зохёохы марксизм-ленинизмын тугые үндэр дээрэ үргэжэ ябана, тэрэнэй hанал сурталые бодото хэрэг дээрэ бэелүүлхын түлөө хэлбэришэгүй шууд тэмсэнэ. II съезд дээрэ байгуулагдаhан Россин хүдэлмэришэнэй социал-демократическа парти (РСДРП) Россин хүдэлмэришэд ба таряашадые ангиин тулалдаанууд соогуур бата найдамтайгаар хүтэлhэн байна. «Шэнэ түхэлэй парти — хүдэлмэришэн ангиин парти, научна коммунизмын парти, социалис революциин ба коммунис байгуулалтын парти түүхэтэ тэмсэлдэ бодоо hэн», — гэжэ «РСДРП-гэй хоёрдохи съездын 80 жэлэй ой тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

РСДРП-гэй II съезд 1903 оной июль—августда болоhон юм. Тэрэнэй зарлагдахын урда тээ В. И. Ленин айхабтар ехэ теоретическэ ба бодото хүдэлмэри ябуулhан байгаа. II Интернационалай оппортунис партинуудhаа үндэhөөрөө илгардаг, шэнэ түхэлэй эмхи империализмын эрхэ байдалда пролетариадта хэрэгтэй гэжэ В. И. Ленин Россин ба дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй ажал ябуулагшадай дундаhаа эгээ түрүүлэн ойлгоhон байна. Мүн съездые үнгэргэхэ үедэ тэрэ ехэ юумэ хээ hэн. В. И. Ленин съездые хүтэлбэрилхын тула hунгагдаhан бюродо ороhон, гадна олон заседанида түрүүлэгшээр hууhан, Программын, Уставай ба мандатна комиссинуудай гэшүүн байhан, хэдэн асуудалаар резолюциин проектнүүдые бэлэдхэhэн, партиин Устав тухай элидхэл хэhэн юм. Ленинэй хэлэhэн зуу гаран үгэ, ажаглалта ба хажууhаань тодожо абаад дуугарhан зүйлнүүд съездын протоколнуудта харуулагданхай.

Партиин Программа абалга съездын онсо шухала удха шанартай хэрэгынь болоhон юм. Энэ хадаа партиин революционно ухаан бодолые, революционно бодото хэрэгынь нэгэн доро гулидхан харуулhан зүйл гэжэ В. И. Ленин тоолодог hэн. «Программа болбол партиин **юунэй түлөө, ямар юумэ туйлахын түлөө тэмсэдэгыень** тобшо hонороор, нарин зүбөөр найруулан мэдүүлhэн зүйл мүн», — гэжэ съездын урда тээхэнэ В. И. Ленин бэшэhэн байна. (ЗГС, т. 7, 166 нюур). Партиин Программа тэрэнэй нэгэдэлэй үзэл сурталай үндэhэ hууринь мүн. Ушар хэрэгүүдэй элдэб ондоогоор хүгжэхэдэ, программагүй парти али бүхы ушарта зүб хараа шугам баримталжа шадахагүй гэжэ тэрэ hургадаг hэн.

Программые зүбшэн хэлсэлгэ оппортунистнуудтай хэhэн шанга тэмсэлдэ үнгэрбэ. Пролетариадай диктатура тухай зүйлые Программада оруулха тушаа, пролетариадай союзник болохо таряашадай революционно үүргэ тухай, национальна асуудалаар хэгдэхэ эрилтэнүүд тухай, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ партиин хүтэлбэрилхы үүргэ дүүргэхэ тухай эгээн шухала асуудалнуудаар болоhон тэмсэл съездые дайшалхы, революционно шэглэлтэй болгоhон бэлэй. Оппортунистнууд Программын революционно гол шанарыень абажа хаюулха, өөhэдынгөө реформис зүйлнүүдые абхуулха гэhэн hэдэлгэ гаргаа hэн. Зүбшэн хэлсэлгын үедэ оппортунистнуудай бүхы халдалга добтолгонууд hөөргэдэн сохигдожо, съезд партиин марксистско-ленинскэ Программа абаhан байна. Энэ хадаа хаанта засагые, помещик болон буржуазиин засагые унагаахын түлөө, пролетариадай диктатура тогтоохын түлөө тэмсэхэ программа байгаа.

Программа партиин сурталай талаар нэгэдэлгын үндэhэ hуури табяа. Харин партиин Эмхидхэлэй Устав тэрэниие батадхаха ёhотой байгаа. Ленинэй зохёон найруулhан Уставай проект зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тиин hайнаар эмхидэhэн, шанга журамтай, бата жагсаалтай, дайшалхы революционно пролетарска парти Россида байгуулагдаха гү, али элдэб эсын хүнүүдhээ бүридэhэн, эмхидхэлэй талаар hула, доторой шанга журамгүй, нэгэн ябуулга эрхилдэггүй оппортунис парти тогтоогдохо гү гэhэн гол асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаhан байна. Мүн партиин бүридэлэй шанар тухай асуудал, тэрээндэ орохые хүсэhэн бүхы хүнүүдые бэшэ, харин хатуу шанга журам ба эмхидхэл сахидаг имагтал түрүү тэмсэлшэдые партида абадаг байха гэhэн асуудал энээнтэй нэгэн хамта табигдаhан байна. Уставай зүбшэн хэлсэгдэхэ үедэ В. И. Ленин нигэжэ онсолон тэмдэглэбэ: «Шашаг. шалиг нэгэнэй партиин гэшүүн байха эрхэтэй ба арга боломжотой байхынь орондо хүдэлмэри ябуулдаг арбан хүнэй партиин гэшүүдбди гэжэ бэеэ нэрлээ hаань дээрэтэхэ (үнэхөөрөө ажал ябуулдаг хүнүүд тушаал зэргэ намнадаггүй шуу)» (ЗГС, т. 7, 290 нюур).

Партиин гэшүүн хэн байжа шадахаб гэhэн нэгэдэхи параграфhаа бэшэ, В. И. Ленинэй найруулан зохёоhон Уставай проектын бүхы зүйлнүүдые съезд абаhан байна. Харин тэрэ түрүүшын параграфынь хожомынь, РСДРП-гэй III съезд дээрэ В. И. Ленинэй найруулгаар абтаа hэн. Парти болбол пролетариадай эмхидхэлэй дээдэ түхэл янзань, шэнэ общество байгуулхын түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэн ангиин шухалын шухала зэбсэг, тиин парти хадаа эмхидхэгдэмэл нэгэн бүхэли, тэрээн дотор үсөөнхиид олонхидто, хубинь бүхэли зүйлдэ мэдэгдэдэг гэhэн hанал бодолые В. И. Ленин болон тэрэнэй тала баримталагшад хамгаалжа шадаhан байна.

Съезд дээрэ оппортунис булэгтэ эсэргүү хэгдэhэн тэмсэлэй зайлашагүй аша үрэнь ямар байгааб гэхэдэ, В. И. Ленинэй талада байгаашад илалта туйлажа, партиин хүтэлбэрилхы органуудта болоhон hунгалтын үедэ олонхи hуури абаhан байха юм. Тиин тэрэ сагhаа хойшо В. И. Ленинэй тала баримталагшадые большевигууд («большинство» гэhэн үгэhөө), харин тэдэндэ эсэргүүсэгшэдые меньшевигууд гэжэ нэрлэдэг болоhон юм. Съездын үедэ мүндэлhэн «большевик» гэжэ үгэ «хэлбэришэгүй марксист, революционер» гэhэн ойлгосотой адли удхатай болоо бэлэй.

РСДРП-гэй II съезд айхабтар ехэ удха шанартай байгаа. 1903 ондо II съезд дээрэ большевик партиие байгуулалга Россин болон дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ шэнэ шата нээhэн байна. Социальна эрхэ сүлөөгэй түлөө пролетариадай хэжэ байгаа тэмсэлые түүхын шэнэ эрхэ байдалда амжалтатайгаар хүтэлбэрилжэ шадаха эмхи анха түрүүнээ бии болоhон байна. Большевик партиин мүндэлэлгэ К. Маркс болон Ф. Энгельсэй эмхидхэн зоригжуулhан пролетариадай уласхоорондын эмхинүүд бологшо «Коммунистнуудай Союзай» ба I Интернационалай дүй дүршэл болон уг шэнжэнүүдыень саашадань хүгжөөhэн хэрэг болоhон юм. Энэ хадаа социал-демократическа партинуудhаа шэнэ түхэлэй пролетарска партинууд тээшэ хэгдэhэн эрид эрьелтын эхин болоо бэлэй.

Революционно марксис эмхинүүдые нэгэдүүлхэ хэрэг II съезд дээрэ түгэсхэгдэжэ, Россин хүдэлмэришэн ангиин парти байгуулагдаhан юм. Революционно шэнжэ шанар, марксизмда хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байлга, айхабтар hайн эмхидхэл, хүдэлмэришэн ангитай, ажалша олониитэтэй нягта холбоотой байлга, пролетарска интернационализм тэрэнэй гол шэнжэнүүдынь байгаа.

«Политическэ ухаан бодолой урасхал, политическэ парти болоhон большевизм 1903 онhоо хойшо байдаг юм», — гэжэ В. И. Ленин хожомынь бэшээ hэн (ЗГС, т. 41, 6 нюур).

Большевик партиие байгуулга Россин ба дэлхэйн пролетариадай сүлөөрэлгын тэмсэлдэ эрид хубилалтын үе болоhон юм. Ленинскэ парти научна социализмые хүдэлмэришэнэй олониитын хүдэлөөнтэй анха түрүүнээ холбоhон байна. Бүхы үнэн сэхэ, ...

...ТОСХОНУУДНАЙ
...АН ХҮГЖЭГ ЛЭ!
...БОСОН ...ЭЛТЭЙ ...ОГДОНО

Зэдын районуудай ажалшадай гаргаһан үүсхэлые халуунаар дэмжээ һэн. Тиигэжэ районойнгоо һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха, ариг сэбэрые сахиха талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэбэ. Районой түб Орлигто һүүлэй хоёр жэлэй туршада капитальна заһабарилгада 36 мянган түхэриг, тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ 120 мянган түхэриг мүнгэн гаргашалагдаа. Харгынууд ба үйлсэнүүдые заһабарилха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Арадай депутадуудай сомоной Соведүүдэй гүйсэдкомууд байгша ондо һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо тушаа тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалаа һэн. «Үндэр соёлтой һуурин» «Жэшээтэ үйлсэ», «Жэшээтэ гэр байра» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө социалис мүрысөөн хаа хаанагүй эмхидхэгдээ. Һуурин тосхонуудаа сэбэрлэхэ, палисаднигуудаа, хорёо хашаануудаа заһабарилха талаар ехэ юумэн хэгдээ. Энэ асуудалаар Орлик, Сорог, Саян, Хужар, Хара-Хужар һууринуудай хүн зоной хамтын суглаанууд үнгэргэгдөө. Һуурин тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ тэдэнэр эдэбхитэйгээр хабаадана. Стадионууд, спортивна талмайнуудые заһабарилха ба бариха талаар олоной хабаадалгатай воскресникууд эмхидхэгдэнэ. Орлик тосхондо шэнэ стадион баригдаа.

Баргажанай районой ажалшад байгша онойнгоо түрүүшын хахад жэлые ажалай амжалтануудаар угтаба. Тэдэнэр гүрэндэ һү, мяха тушааха талаар 6 һарынгаа түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргэжэ, абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлбэ. Жэшээлхэдэ, Шитханай совхоз гүрэндэ һү худалдаха талаар байгша оной хахад жэлэй түсэбые майн 11-дэ дүүргэб. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Социалис Ажалай Герой Д-Н. Б. Сундуев 100 эхэ хонин бүриһөө 135 хурьга түлжүүлбэ.

Шитханай, Һүбын, Адамовска сельскэ Соведүүдэй ажалшад илангаяа ехэ амжалтатай. Һүбын сельскэ Соведэй газар дээрэ байдаг Бодоной совхоз гүрэндэ һү, мяха тушааха 6 һарынгаа түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргээ. Тэндэ хоёр байратай шэнэ 5 гэр ашаглалгада оруулагдаа, 1,5 километр зунай водопровод татагдаа, үйлсэнүүд бог шоройһоо сэбэрлэгдээ, 3 мянган эшэ элдэб модон таригдаа, совхозой сэсэрлиг ба стадион заһабарилагдаа, В. И. Лениндэ хүшөө бодхоогдоо.

М. ФЕДОРОВ.

МЭРГЭЖЭЛТЭДЫЕ БЭЛДЭХЭ УЯЛГАМНАЙ

Партиин мүнөөнэй аграрна политикые бэелүүлгэдэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, хүдөө ажахын түүхэй эдүүдээр ороноо найдамтайгаар хангаха зорилгонуудые бодото дээрэнь шиидхэлгэдэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй хубитаяа ехээр оруулха юм гэжэ КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 оной) Пленум дээрэ онсолон элирхэйлэн байна. Тиимэһээ колхоз, совхозуудта хүдэлхэ эрэлдүүн кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ манай хүдөө ажахын институт бүхы һанал бодолоо, арга боломжоёо хандуулна, хүдэлмэреэ эб шэглэлтэйгээр ябуулха оролдоно.

Буряадай хүдөө ажахын институт хадаа Зүүн Сибирин болон Алас Дурна зүгэй эгээл үнинэй дээдэ һургуулинуудай нэгэн болоно. Манай институт үнгэрһэн жэлэй декабрь һарада табин жэлэйнгээ ойе тэмдэглээ һэн. Ороной зүүн зүгтэхи эгээл томо дээдэ һургуулинуудай нэгэн ...

Институтнай мүнөө эрдэм бэлигтэй багшанараар олон, эндэ сагай эрилтэдэ харюусха материально-техническэ баазатай болонхой. Долоон факультедүүдтэ табан мянга гаран студентнэр арбан ондоо мэргэжэлдэ һурана. Хэрбээ институтдай һая байгуулагдаад байхада ороһоод 10—15 хүн һурадаг һаа, одоо һүүлэй арбан жэлэй туршада жэл бүри 700—750 студентнэр дүүргэжэ, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ эльгээгдэнэ. Мүнөө институтдай 45 кафедрада 450 багшанар, тэрэ тоодо эрдэмэй 11 доктор, профессорнууд, 157 доцент, эрдэмэй кандидатууд хүдэлнэ.

Институдай бии болгоһонһоо хойшо мүнөө болотор бүхыдөө 14 мянган мэргэжэлтэд гараа. Буряадай республикын, Сибирин болон Алас Дурна зүгэй районуудта хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитануудые оруулалсажа ябана. Гансал республика дотор институдыемнай дүүргэһэн гурба мянга гаран хүн хүдэлжэ байна. Колхоз, совхозуудай, районуудай агропромышленна нэгэдэл болон хүдөө ажахын бусад эмхинүүдэй 184 хүтэлбэрилэгшэдэй 150-ниинь манай дээдэ һургуули дүүргэгшэд юм. Эдэнэй арбан найман хүниинь СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадуудаар һунгагданхай.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ хүгжөөлгэдэ гурбан зуу гаран агрономууд, зоотехникууд, ветврачууд, инженернүүд, экономистнууд «РСФСР-эй болон республикын хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй, эдэнэй олонхинь СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагданхай.

Манай институдта һуража гарагшадай олонхинь Буряадай, Тувын, Якадай республиканууд, Шэтын, Эрхүүгэй, Магаданай, Камчаткын, Сахалинай областьнуудай, Хабаровскэ, Приморско хизаарнуудай хүдөө ажахыда мэргэжэлтэдээр, хүтэлбэрилэгшэдээр амжалтатай ажаллана.

Манай хүмүүжүүлэгшэдэй зариман өөһэдынгөө хүдэлмэрые эрдэм наукада зорюулнхай. Эдэнэр хүдөө ажахын ВАСХНИЛ-ай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Биологиин институдууда, мүн Зүүн Сибирин, Алас Дурна зүгэй училищи болон техникумүүдтэ хүдэлнэ.

Жэл бүри институдтамнай хүдөө ажахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлжэ байдаг. 1966 онһоо хойшо мүнөө болотор 6572 хүн мэргэжэлээ шадабараа дээшэлүүлээ, үшөө Монголой Арадай Республикаһаа 240 мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд һуража гараа.

Манай институт түгэсхэгшэд хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр саашадань хүгжөөхөөр, ажалай болон технологическа журамнуудые бэхижүүлхээр партиин хараалһан зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар ехэхэн хубитануудаа оруулнашье, оруулхашье байна. Тэдэнэр хэды ган гасуур жэлнүүдэй болоошье һаань, ниитын адууһа малые үбһэ тэжээлээр хангаха, мал ажалай продуктнуудай үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нилээд оролдолго гаргана. Мүн лэ хүдөө нютагуудые социалис ёһо гуримаар шэнэдхэн хубилгаха талаар манай һурган бэлдэһэн мэргэжэлтэдэй хэһэн хүдэлмэри жэшээлэшэгүй ехэ байха.

Буряадай хүдөө ажахын дээдэ һургуули буряад, тува, яхад болон Хойто, Алас Дурна зүгэй бага үндэһэ яһатанай нилээд олон түлеөлэгшэдые элдэб мэргэжэлдэ һургаа. Манай институдай коллектив дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаар гол зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэжэ, хүдөө ажахын эрдэмэй хүгжэлтэдэ горитой хубитаяа оруулна. Дээдэ һургуулиимнай кафедрануудта эрдэм наукын онсо орёо асуудалнуудые тайлбарилан шиидхэхэ арга боломжотой эрдэмтэдэй коллективүүд байгуулагданхай.

Жэшээлбэл, агрономическа факультедтэ профессор А. Г. Давыдов, И. А. Ишигенов, доцент Н. В. Барнаков болон бусадай хүтэлбэри доро газар элдүүрилхэ, хурьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ, уһанда нуража муудалгые усадхаха, тэжээл болон үрэһэ хүрэнгэ үйлэдбэрилхэ, сэбшалангай ургасые дээшэлүүлхэ талаар тусгаар заабаринууд зохёогдоһон байна. Энэнь мүнөө манай нютагуудта үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ.

Зооинженерне факультедэй кафедрануудай туһаламжаар, мүн селекционно-племенной хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулһанай ашаар нютагай малай ашаг шэмэнь нилээд дээшэлээ. Жэшээлхэдэ, профессор К. Т. Мункоевой хүтэлбэри доро нютагай малые хальмагай, казахай сагаан толгойто, герефордско үүлтэрнүүдэй бухаар үрэжүүлжэ, һайн үрэ дүн туйлаа. Мүнөө республикын ажахынуудта мяхалиг үүлтэрэй 80 мянга гаран мал үсхэбэрилэгдэнэ.

Тиихэдэ нарин нооһото хонин һүрэгүүдые бии болголгодо институдай эрдэмтэд, мэргэжэлтэд хубитаяа нилээд ехээр оруулһан байна. Һүүлэй 30 жэлэй туршада хонидой толгой 3.2 дахин, нооһо үйлэдбэрилгэ 6639 тоннодо хүргэгдэнхэй. Нарин нооһото забайкальска үүлтэрэй буряад түхэлэй хонидые бии болголгын автор-доцент Р. П. Пилданов мүн.

Институдай доцентнүүд И. М. Хамаганов, М. Н. Балков, хүдөө ажахын эрдэмэй доктор К. Е. Ильин гэгшэдэй хүтэлбэри доро гахай, адуун, үнеэдэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар дурадхалнууд зохёогдоод, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнхэй. Мүнөө институдай һуралсалай ажахыда жэлдээ тус бүреэ 4400—4500 килограмм һү үгэдэг симментал үүлтэрэй үнеэд харууһалагдана. Ажахы юһэдэхи, арбадахи табан жэлнүүдтэ Сибирь болон Алас Дурна зүгэй ажахынуудта һайн үүлтэрэй 234 залуу мал худалдаа. Эндэ ажал хэрэгээрээ суурхаһан малшад ехэл олон. Эдэнэй дундаһаа һаалишад Социалис Ажалай Герой В. И. Зимирева, Ленинэй хоёр орденто Л. Н. Седых, П. И. Степанова болон бусад оролсоно.

Ветеринарна факультедэй коллективтэ профессорнууд С. Н. Мачульский, И. А. Спирюхов, В. Р. Филиппов, И. Л. Найманов болон бусад элдэб халдабарита (боомо, һахуу, тарбаган тахал, рожа, бруцеллез), хорхой үбшэн (кокцифиоз, гельминтоз, пираплазмидоз) болон халдабарита бэшэ үбшэнгүүдые үндэһеорнь үгы хэхэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулһан байна. Мүн анатомёор, гистологёор, биохимеэр, физиологёор, теоретическэ болон прэктическа олон асуудалнуудта тайлбаринуудые хээ.

Институдаймнай экономикын болон механизациин факультет үйлэдбэриин эмхидхэл, хүтэлбэриие, тоо бүридхэл, тоосоое шэнэдхэн хубилгаха талаар бодото туһаламжа үзүүлдэг юм. Механическа факультет хүшэр хүндэ ажалые оньһожоруулха, хүдөө ажахын предприятинуудта техническэ хенгалга хэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байна.

Манай институт КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ арбан темээр эрдэм-шэнжэлгын комплексно түсэб хараалагданхай. Мүнөө тэрэнээ бэелүүлхэ талаар хэмжээнүүд абтажа байна. Мүн лэ табан лабораторитой туршалгын станци байгуулагдаад, эндэ эрдэмтэд, студентнэр эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна.

Һүүлэй арбаад жэлэй хугасаа соо институдай хүдэлмэрилэгшэд баазова ажахынууд болохо Үдын, Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм», «Комсомольский», Санагын, Борьёогой совхозуудта 680 мянган түхэригэй ажахын хэлсээнэй хүдэлмэри хэһэн байна.

Мүнөө институдай 75 процент студентнэр элдэбын темээр эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри ябуулна. Һүүлээрнь тэрэнээ дүүргэхэдээ, институдай, городой, бүхэроссин, бүхэсоюзна студентнэрэй конференцинүүдтэ хабаадалсажа, хэһэн дүнгүүдээ элидхэдэг юм.

Манай дээдэ һургуулида научно-педагогическа кадрнуудые һурган бэлдэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана. Эндэ агрономическа, ветеринарна, зооинженернэ, экономическа эрдэмээр кандидадуудай диссертацинуудые хамгаалха совет хүдэлмэрилдэг. 1964 онһоо хойшо бүхыдөө 141 зохёол харагдажа, зүбшэн хэлсэгдээ. Институдаймнай совет дээрэ мүнөө Ленинскэ шангай лауреат болоһон Э. Ф. Госсендэ хүдөө ажахын эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэ олгогдоо бэлэй. Мүнөө, манай институдта ветеринарна эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэ олгохоор диссертаци хамгаалха тусгаар мэргэжэһэн совет байгуулагданхай.

Институдаймнай студентнэр республикын колхоз совхозуудта жэл бүри таряа хуряалгада, тэжээл бэлдхэлгэдэ, элдэбын барилгада хабаадалсажа, ехэхэн туһаламжа үзүүлдэг юм. Нёдондо тэдэнэр 88,8 мянган центнер орооһо хуряагаа, 15,5 мянган тонно силос дараа, 2475 тонно овощ хуряагаа, 2500 тонно үбһэ һүрилөө, 64,8 мянган эхэ хонидые үрэжүүлээ, 36.9 мянган хурьга абажа түлжүүлээ, 11.6 мянган хонидой нооһо хэйшалаа.

Жэл бүри манай дээдэ һургуулиин студенческэ отрядууд республика дотороо, мүн Волгоградска область, Камчатка болон ороной бусад буланда ошожо, 1,5 миллион түхэригэй хүдэлмэри бүтээдэг байна.

Студентнэрэй һайнаар һуража, мэргэжэлээ шудалхынь тула ууҗам һаруул аудитори, лаборатори, библиотекэ, уншалгын зал, һуралсалай ажахы, столово, актова зал, ниитын байранууд бии.

Институдта 1966 онһоо хойшо ниитын мэргэжэл олгохо факультет хүдэлжэ эхилэнхэй. Энээнэй 12 отделенидэ 800 хүн һурадаг юм. «Алтан Булаг» гэжэ уран һайханай коллектив бүхэсоюзна фестивальда хабаадалсажа, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Манай туйлаһан амжалтын хажуугаар хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд үшөөл бии. Энэ дутагдалаа усадхахын түлөө институдай партийна организаци, профессорско-преподавательскэ бүлэг, студентнэр ажалаа үргэнөөр ябуулха байна. Түрэл республикынгаа алдарта ойе угтажа байхадаа институдай коллектив үшөө ехэ илалта туйлажа шадахаа байһанаа мэдүүлнэ.

С. БАЛДАЕВ,
Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэриин талаар проректор, доцент.

РАЙОННО ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ ХУУДАҺАНУУДААР

ҮДЭРЭЙ 700—800 ХОНИН

Тулдуунай совхоздо энэ жэлдэ 19 отара гэхэ гү, али 12.540 хонин хайшалагдаха юм. Хониной нооһо хайшалалга эндэ июниин 26-да эхилээд, эмхитэй һайнаар ябажа байна.

Нютагай дунда һургуулиин һурагшад түрэл ажахынгаа хонидые жэлһээ жэлдэ хайшалалсадаг заншалтай. Паша Гудуев, Очир Батуев, Туяна Семенова, Жаргал Гурожапов болон бусад жэшээтэ һайнаар хүдэлнэ. Тэдэнэрэй болон дүй дүршэл ехэтэй ехэшүүлэй ашаар эндэ үдэрэй 700—800 хонин «нэхы дэгэлһээ» сүлөөлэгдэнэ.

(Яруунын **«Улаан туяа»**).

УРМАШУУЛАГДАБА

Далахайн совхозой коллектив 1983 оной үбэлжэлгын үедэ гүрэндэ мяха ехээр тушаахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр районой чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, Хүндэлэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ, грамотаар шагнагдаба.

Фермые даагша, залуу коммунист Владимир Бадмаев Болгариин Арадай Республикаар аяншалха путевкоор шагнагдаад, мүнөө тиишэ мордонхой байна.

(Захааминай **«Ажалай туг»**).

ЭРХИМ МАГАЗИН

«Сурхарбаан-83»-да хабаадагшадые һайнаар хангахын тула худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үнгэргэгдэһэн конкурсдо Еланиин 18-дахи магазинай коллектив (даагшань А. И. Сизых) шалгараа.

(Бэшүүрэй **«Бичурский хлебороб»**).

ГЕОЛОГУУДАЙ ГАБЬЯА

Сэлэнгын геологическа экспедициин үрэмдэгшэд үрэмдэлгэ хэхэ хахад жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь холо урид дүүргэбэ. Тиихэдэ шулуу нүүрһэнэй Мунхандахи хэотэшые шэнжэлхэ хүдэлмэри мүн лэ уридшалан бэелүүлэгдэһэн байна.

Байгша табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэбые амжалтатай дүүргэһэн үрэмдэлгын бригадануудай мастернууд М. Г. Брянский, А. Л. Карплюк, Т. Ф. Слепнев гэгшэдэй нэрэ дээрэ РСФСР-эй Геологиин министерствын коллегиин зүгһөө һая амаршалга ерэбэ.

(Улаан-Үдын районой **«Коммунизмын туяа»**).

НҮХЭДЭЙ СҮҮД

Ташалан һууринда ажаһуудаг И. С. болон Б. С. Семенюгүүдые нютагайнь хүн зон урдаа гаргажа, нүхэдэй сүүд хэбэ. Ушарынь гэхэдэ. аха дүү хоёр хоюулаа үргэлжэ архи уугаад, ажалаа хэдэггүй, гэр бүлынхидөө шуумуулдаг болоһон байгаа. Иимэ байдалтай саашадаа эбсэжэ шадахала болиһон нютагаархиниинь тэрэ хоёрто шангa асуулта хэжэ, заһарха эрилтэ табяа.

(Загарайн районой **«Вперед»**).

ЗЭМДЭН АБААШАХА ЗАИСУУЛҺАН ТУХАЙ

Самолёдой экипажай ба пассажирнуудай зоримгой шууд хэмжээнүүдые абаһанай ашаар энэ бандит һэдэлгэнь зайсуулагдаһан байна. Гэмтэдэй нэгэниинь алуулаа, нүгөөдэнь хаагдаа.

Пассажирнууд ба экипаж хохидоогүй.

• ТАСС • АПН •
ХИЛЫН СААНАҺАА

ХАНИ БАРИСААНАЙ БА ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЫН МИТИНГ

УЛААН-БААТАР. МНР-эй ниислэл хотодо болоһон митинг монгол болон афган арадуудай аха дүү ёһоной хани барисаанай, һаналаа нэгэдэлгын толотомо жагсаал болобо. НДПА-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, ДРА-гай Революционно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Кармаль түрүүтэй ДРА-гай партийно-гүрэнэй делегациин хани ёһоной албанай хэрэгээр Монголдо ерэлгэдэ тус митинг зорюулагдаһан байгаа.

ДРА-гай амжалта туйлалтанууд афган ажалшадай шэн габьяата ажалай, Афганистанай Арадай-демократическа партиин революционно политикын үрэ дүн болоно гэжэ МНРП-гай ЦК-гай Генеральна секретарь, Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал айлшадаа амаршалхадаа хэлэбэ. Уласхоорондын империализмын хүсэнүүдэй ба тэдэнэй туһамаршадай үүдхэһэн соносхогдоогүй дайн байлдаанай хүндэ хүшэр эрхэ байдалда Афганистанда хубилалтанууд болоһо байна.

Империалис хүсэнүүдэй эзэрхэг түримхэй ябуулганууде үүдхэжэ байхадань, СССР болон социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд адли тэгшэ эрхын, аюулгүй байдалай гол ёһондо үндэһэлэн буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар шэглүүлэгдэһэн бүтээмжэтэй һайн дурадхалнуудые оруулна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэнүүд дотор найруулагдаһан эб найрамдалта үүсхэлнүүд дэлхэйн арадуудай аша туһада харюусана.

ДРА-гай партийно-гүрэнэй делегациин албанай хэрэгээр ерэлгэ манай оронуудай хоорондохи хани барисаан тухай элирхэйлэн гэршэлнэ, шэнэ түхэлэй харилсаае саашадань хүгжөөлгын шухала нүхэсэл болоно гэжэ Б. Кармаль хэлэбэ.

Манай туйлалтанууд ороноо революционно ёһоор саашадань хубилгаха программые бодото дээрэнь бэелүүлгын үндэһэ һуури табиһан байна. Хэрбээ империализм болон хархис хүсэнүүдэй манай орондо эсэргүү соносхогдоогүй дай үүдхээгүй һаань, манай амжалтанууд бүри ехэ байха һэн. Энэ дайн хадаа США-гай зонхилхы бүлэгөөрхидэй бэелүүлжэ байдаг империалис политикын хубинь болоно.

Хэр угһаа хойшо афган арадта хани ёһоор хандадаг байһан СССР эдэ хүшэр хүндэ үе сагтань тэрэндэ гараа һароайжа, халуун сэдьхэлэй туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлһэн байгаа. Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай энэ агууехэ интернациональна туһаламжые афган арад хэтэ мүнхэдөө һанажа ябахал. Манай революци илагдашагүй, өөрыгөө хамгаалжа шадаха байһанаа элирхэйлэн харуулаа. Үргэн ниитэ арад зондо, социалис оронуудай агууехэ туһаламжада, харилсаа холбоондо түшэглэжэ, бидэ бүри ехэ амжалтануудые туйлахабди.

Монголой Арадай Республикын ба Афганистанай Демократическа Республикын хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорто, худалдаа наймаанай хэлсээндэ, мүн монгол-афган бусад документнүүдтэ гар табигдаһан байна.

ЦТАК АГЕНТСТВЫН МЭДЭЭСЭЛ

ПХЕНЬЯН. ЦТАК агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор июлиин 11-дэ американ самолет-тагнуулшан Косон хотоһоо зүүлжээ КНДР-эй агаарай дайда руу нэбтэрэн ороһон байгаа. Һүүлэй һарада США-гай самоледууд КНДР-эй газар дайда дээгүүр тагнуулай хорёод ниидэлгэ хэбэ.

Американ сэрэгэй шэнэ техникэ Урда Корей руу ехээр асарагдана гэжэ ЦТАК агентство тэмдэглэнэ. Холбоото Штадуудай һүйдхэлтэ ябуулганууд Корейн хахад арал дээрэхи сэрэгэй аюулые улам дэбэргэнэ, Азида, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалда аюул тохёолдуулна гээд мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Х. ПЕРЕС де КУЭЛЬЯРЭЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

НЬЮ-ЙОРК. Эб найрамдалые бэхижүүлхын түлөө, буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө тэмсэл хадаа гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ тоолоноб гээд ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр мэдүүлбэ.

Түбэй Америкэдэхи байдал ехэл түгшүүрилтэй байна гэжэ тэрэ ООН-ой дэргэдэ байдаг корреспондентнүүдтэй уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Аюулгүйн Соведһээ абаһан мандадтаа зохилдуулан, ООН-ой Генеральна секретарь энэ районой оронуудай түлөөлэгшэдтэй, мүн Түбэй Америкэдэхи хёморoo зүришэлдөөе эбэй ёһоор гуримшуулха үүсхэл гаргаһан «контадорско бүлэг» гэдэгэй (Мексикэ, Венесуэлэ, Панама болон Колумби) гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдтэй харилсаа холбоо тогтоодог байна.

Афганистандахи байдал тушаа асуудалнуудаар Женеведэ һаяхан болоһо дүүрэһэн хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата тухай хэлэхэдээ, гэндэ зарим тэды амжалта туйлагдаа гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь зааба. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, бүгэдэ ниитын хэлсээнэй проект гол түлэб зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ХҮДЭЛӨӨЕ ДЭМЖЭНЭ

СТОКГОЛЬМ. Орон доторхи эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөе дэмжэжэ байһанаа Швециин правительство мэдүүлбэ. Манай орон дотор эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй асуудалнуудай нимэ үргэн дэлисэтэй боложо байһаниинь онсо шэнжэтэй байна гэжэ Швециин гадаадын хэрэгүүдэй министр Леннарт Будстрем мэдүүлбэ. Үргэн ниитэ арад зоной энэ хүдэлөөндэ улам эдэбхитэйгээр хабаадаһанһаа буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө тэмсэлэй амжалта дулдыдаха байна. Эгээл тиимэһээ Швециин правительство энэ хүдэлөөе дэмжэхые оролдоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Министрэй хэлэһэнэй ёһоор эб найрамдалые бэхижүүлхэ зорилготойгоор ажал ябуулгаяа улам эдэбхижүүлхэ талаар Швециин олониитые элсүүлэн хабаадуулха хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхын тула мүнгэ зөөри һомолхо гэһэн шиидхэбэри Швециин Гадаадын хэрэгүүдэй министерство абаба.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРИИН МЭДҮҮЛГЭ

НЬЮ-ЙОРК. Иордан мүрэнэй баруун бэедэ булимтаран эзэмдэһэн Эль-Халиль хотын хүн зониие Израилиин правительствын хашажа харшалжа байһандань гүнзэгы сэдьхэлһээ һанаата боложо байһанаа ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр мэдүүлбэ.

Энэ хотодохи үйлэ хэрэгүүдэй һүүлэй үдэрнүүдтэ дэлхэйн олониитын анхаралые дахинаа татажа эхилһэниинь мэдээжэ. Юундэб гэхэдэ, булимтаран эзэмдэһэн араб газар нютагай хүн зондо эсэргүүгээр Израиль гутамшаг муухай политикаяа бэелүүлжэ байна. Арабууд болон эндэ түбхинэн һууринжаһан Израилиин хүн зоной дунда хёморoo зүришэлдөөнэй гараһанай һүүлээр энэ хотодохи байдал улам түгшүүритэй болоо.

Израилиин ябуулганууд булимтаран эзэмдэгдэһэн газар дайда тушаа ООН-ой тогтоолнуудта зүришэнэ гэжэ ООН-ой Генеральна секретариин мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудалые шиидхэлтэдэ шэнэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулха байна.

ЯПОН. Ядерна дайе усадхахын, буу зэбсэг хуряахын түлөө хүдэлөөн орон дотор улам үргэдэнэ. Ядерна зэбсэгүүдые бүтээн гаргахагүй, нимэ зэбсэгүүдгүй болохо, ядерна зэбсэг ондоо тээһээ асархагүй гэһэн гурбан гол ёһодо үнэн сэхэ байха гэһэн эрилтэтэй хандалга доро гар табилгые олониитэ эмхидхэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ядерна американ бомбодо оройһон Сиеко Ватанбе хандалгада гараа табнхые уряална.

Джапан пресс —ТАСС-ай фото.

ХУБИЛАЛТЫН ҮЕ

... өөрынгөө үе сагтал ехэ удха шанартай байгаа бэшэ. Тэрэ хадаа үнгэрһэн үедэшье, мүнөөшье, ерээдүйдэшье ехэ удха шанартай байха, Шэнэ түхэлэй пролетарска партиин шэнжэнүүд. РСДРП-гэй II съезд дээрэ зүбшэгдэн тогтоогдоһон, тэрэниие байгуулха эмхидхэлэй гол ёһонууд удаан сагай шалгалта гараа. «Революционер - марксистнуудай багахан эмхи байһанаа, тэрэ 80 жэлэй туршада 18 миллион гаран коммунистнуудые нэгэдүүлһэн түгэс жагсаалта парти болоо. Хүгжэлтэ түгэс социализмын эрхэ байдалда бүгэдэ арадай парти болоод байхадаа, КПСС ангиингаа шэнжые алдаагүй, уг шанараараа хүдэлмэришэн ангиин парти байһан зандаа. Совет обществын ажабайдалда Коммунис партиин үүргэ шууд дээшэлнэ», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотор онсо тэмдэглэгдэнэ.

Хүгжэлтэ түгэс социалис общество байгуулһан ушар манай орондо КПСС-эй хүтэлбэри доро бэелүүлэгдэһэн гүн ехэ социально-экономическа хубилалтануудай гол үрэ дүнгын болоһон байна. Обществын экономическа, социальна ба оюун сэдьхэлэй байдалда үндэһэн шухала хубилалтануудай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар совет арад гэһэн хүнүүдэй түүхэтэ шэнэ нэгэдэл бүрилдэн тогтоһон байна. Мүн нэгэн ниитэ аша туһатай, уг зорилгонуудтай, нэгэн марксистско-ленинскэ үзэл сурталай 100 гаран наци болон арад үндэһэтэдэй таһаршагүй нүхэсэл бии болонхой. СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойе һайндэрлэлгэ арадуудай интернационализм болон хани барисаае тодо хурсаар харуулаа. Хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, арадай интеллигенци КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые КПСС-эй хүтэлбэри доро амжалтатайгаар бэелүүлжэ байнхай. Тус съезд партиин, бүхы совет арадай ажабайдалда элитэ ехэ үйлэ хэрэг болоһон. КПСС дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй дайшалхы шалгагдамал отряд мүн. КПСС-эй теоретическэ хүдэлмэриие, тэрэнэй бата үндэһэтэ ленинскэ политикые аха дүү марксистско-ленинскэ партинууд һайшаан дэмжэдэг. Эдэ бүгэдэһөө империалис буржуази хоро шараа бусалган зэбүүсэжэ, үзэн ядана. Тиихэдээ буржуазна суртална шад үнгэрһэн үйлэ хэрэгүүдые улам хуурмагаар харуулдаг болонхой. Большевизмын түүхэ, В. И. Ленинэй, тэрэнэй соратнигуудай теоретическэ болон бодото ажал ябуулгань, шэнэ түхэлэй пролетарска парти байгуулха талаар хэһэн хүдэлмэринь, энээндэ РСДРП-гэй II съездын дүүргэһэн үүргэ илангаяа баша мэхэтэйгээр хазагайруулагдана.

Гэбэшье буржуазна сурталшадай эдэ мэтын һэдэлгэ аашануудынь үнэниие далдалжа гү, али хазагайруулжа шадахагүй. Парти тухай ленинскэ һургаалай алдаршагүй түгэс, мухашагүй удха шанартай байһыень түүхын дүй дүршэл үнэншэмэ тодоор батадхан харуулна.

80 жэлэй урда РСДРП-гэй II съезд дээрэ байгуулагдаһан Коммунис парти коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэжэ байгаа совет арадай политическэ вождиин үүргые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андропов иигэжэ хэлээ һэн. «...Биднэр манай парти, манай гүрэн байгуулагшые хүндэлжэ, ехэ баяр баясхалангаа хүргэжэ байдагбди... Тиин иигэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди: Советскэ Союзай Коммунис парти Ленинэй агууехэ хэрэгтэ үнэн сэхэ, марксизм-ленинизмдэ үнэн сэхэ».

Владимир ИЗМАЙЛОВ,
профессор.
(АПН).

СОЁЛОЙ ҺОНИН

УРАН ЗУРААШАДТА ЗОРЮУЛАГДАНА

М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекын искусствын таһагта шэнэ номууд оруулагдаа. Совет уран зураашадай зохёохы хүдэлмэридэ энэ номууд зорюулагданхай. Нэгэ хэдэн ном тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгэе.

А. С. Жуковагай «Прислонихын Пластов» гэжэ нэрлэгдэһэн баримтата-уран һайханай туужа гайхамшагта совет уран зурааша А. А. Пластов тухай домоглоно. Тэрэнэй бүтээһэн зурагууд үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн үнэтэ бүтээлнүүд болонхой. Ажабайдалай үнэн үйлэ хэрэгүүдые харуулһаараа тэрэнэй зурагууд илгардаг. Хэдэн арбан жэлэй үнгэрөөшье һаа, хүдөөгэй ажаһуудалтай хүүгэдые эдэ бүтээлнүүд танилсуулжа байхань лабтай. Энэ ном ехэ гоёор шэмэглэгдэнхэй.

Уран зурааша М. Б. Грековэй ажабайдал ба хүдэлмэри тухай Н. Ф. Латуновагай монографи. Энэ ном «Уран зурагай искусство» гэһэн хэблэлээр 1982 ондо гараһан байна. Улаан Армида алба хэһэн, хүдэлмэришэд, таряашадтай тэмсэлдэ хабаадаһан Греков искусствада героическа темые элирхэйлнэ. 100 гаран зурагууд энэ ном соо үгтэнхэй. «Таганка», «Нэгэдэхи морин сэрэгэй армиин хүгжэмшэд», «Буденнын отрядта» гэжэ нэрлэгдэһэн зурагууд совет искусствын алтан жасада оронхой.

«Татьяна Маврина. График, уран зураг» гэһэн уран гоё альбом олоной анхарал татана. Москвагай «Совет уран зурааша» хэблэлээр барлагдан гараһан байна. 30-аад онуудай, мүн мүнөө үеын мэдээжэ уран зураашанай зурагууд искусствада дуратайшуулай анхаралда дурадхагдана. Т. Маврина анхан зуража эхилхэдээ, тоһон шэрэ хэрэглэдэг байгаа. Удаань холимол техникэ хэрэглэн илангаяа темпера, уһан шэрэ, гуашь болон бусад зүйлнүүдые худхан нэгэдүүлээ һэн. Номуудые шэмэглэн гоёохо хэрэгтэ Т. Маврина ехэ хубитаяа оруулан ажаллана. Бальзагай, Гофманой, Франсын зохёолнуудые мүн үльгэр домогуудые тэрэ зохидоор шэмэглэдэг байна. Номуудые һайнаар шэмэглэһэнэйнгээ түлөө совет болон уласхоорондын шангуудта оло дахин хүртөө юм.

Социалис Ажалай Герой, СССР-эй арадай уран зурааша, Ленинскэ ба Гүрэнэй шангуудай лауреат Д. А. Налбандянай зохёохы хүдэлмэри тухай «Дмитрий Налбандян» (М., «Уран зурагай искусство», 1982 он) гэжэ альбом хөөрэнэ. Манай гүрэндэ, мүн харида тэрэнэй бүтээлнүүд мэдээжэ болонхой. Хүнүүдэй дүрэ зурагуудые, байгаалиие, натюрмортые уран зурааша гоёор зуран бүтээдэг байна. Гэбэшье манай гүрэнэй ажабайдалай, мүн арадай революционно шатануудай гол шухала асуудалые элирхэйлдэг зурагуудые бүтээлгэ тэрэнэй гол шухала зорилго мүн байна.

Гурбан совет уран зураашад М. В. Куприянов, П. Н. Крылов, Н. А. Соколов гэгшэд—Кукрыниксы гэжэ нэрээр холбогдоһон зохёохы бүлэг бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болонхой. Кукрыникснүүд ехэл бэлигтэй хүнүүд мүн. Газетын болон журналай шүүмжэлэлгэ, уран зураг, скульптурануудые һажаан бүтээлгэ, плакат, графика, ном шэмэглэлгэ... Тэдэнэр хамтын хэрэгэй түлөө ехэхэн хубитаяа оруулжа байдаг юм. 4 ботиһоо бүридэһэн энэ номой нэгэдэхи ботинь манай библиотекэдэ оробо. Кукрыникснүүдэй зохёохы хүдэлмэриин гол шухала шатануудтай, шог ёгто зохёолнуудые бэшэдэг авторнуудай бүтээлнүүдтэй энэ ном соо танилсажа абахат.

В. РУБЦОВА,
библиограф.

БАЙГААЛИИН ШЭНЭ МУЗЕЙ

Зүүн Сибириэтэ соёлой комплекснүүдые олошоруулан хүгжөөхэ, оршон тойронхи байгаали тухай эрдэм мэдэсэ дэлгэрүүлхэ зорилготойгоор республикымнай ниислэл Улаан-Үдэ хотодо байгаалиин музей нээгдэбэ. Анхандаа нэгэдэмэл музейдэ ори гансахан булан энэ шухала темэдэ зорюулагданхай һэн.

— Оршон тойронхи байгаалида дуратайгаар хүн зониие хүмүүжүүлхэдэ, сэгнэжэ һургахада ниимэ музейн үүргэ ехэ. Хэблэлэй хуудаһануудта, радио болон телевиденеэр дамжуулгануудай олоншье һаань, харуулан ойлгуулгын эли тодо, үнэншэмэ зүйлнүүд музейдэ хэрэглэгдэнэ бшуу, — гэжэ байгаалиин музейн нээлгэн дээрэ республикын соёлой министрэй орлогшо А. М. Герштейн онсолон тэмдэглээ һэн.

РСФСР-эй Соёлой министерствын дэргэдэхи соёлой эрдэм шэнжэлгын институдай музейнүүдые хүтэлбэрилдэг таһагай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ И. В. Иксанова музей байгуулгада гол үүргэ дүүргээ юм. Эмхидхэлэй-методическа хүдэлмэри урагшатай ябуулһанайнь ашаар гурбан жэлэй туршада бүхы экспонадууд түгэс бэлэн болгогдоо. Музейн директор А. С. Пискунов, наукын талаар директорэй орлогшо В. Б. Хандуева, научна хүдэлмэрилэгшэд О. А. Пыжьянова, Е. Ц. Имыхелова гэгшэд илангаяа ехэ оролдолго гаргаһан байна. Таксидермист Н. Г. Нагуслаев ангуудай, шубуудай дүрэнүүдые бүтээлгэ дээрэ хүдэлөө. Уран зурааша Ю. А. Рослинскиин, конструктор, архитектор А. Г. Мистюковой хүтэлбэри доро уран шэмэглэлэй хүдэлмэри ябуулагдаа.

А. П. Чеховэй Буряад оронииемнай Швейцаритай сасуулһаниинь гайхалгүй. Музейн түрүүшын залда ороходо, уянгата буряад хүгжэм зэдэлжэ, үнгэтэ экранууд сэнхирлэн, ногоорон харагдагша хизаар тухаймнай хөөрэнэ. Мүльһэн оройто Мүнхэ-Сарьдаг тухай Буряадай арадай поэт Д. Жалсараевай шүлэг зэдэлнэ. Республикын экономическа хүгжэлтые гэршэлһэн экспонадууд эндэ олоор табигданхай.

Газар дээрэхи ажамидаралай бии болоһон, хүгжэһэн тухай материалнууд музейн удаадахи хэһэгые шэмэглэнэ. Эртэ урдын үе сагай үзэгдэлнүүд — агы нүхэн, хүн зоной хэрэглэдэг байһан ажалай зэр зэмсэгүүд эндэ табигданхай. Нүгөө таладань — хүгжэнги ажабайдал. Оршолон ехэ замбуулин соогуур тамаржа ябаһан үлгыхэниие манай Газар һануулна. «Хүн түрэлтэн! Энээхэн бүмбэрсэгөө гай хохидолһоо абараял, хизааргүй гэхэдэ хизаарта талатай, оёоргүй гэхэдэ оёорто уһатай юм манай Газар!» гэһэн һануулга—бэшэг үлгөөтэй. Ашагта малтамалнуудые зүбөөр, бодомжотойгоор ашаглаха тухай, геологи тухай гурбадахи таһалга соо мэдэсэтэй боломоор.

Тала дайдын амгалан нюруун, ой тайгын анханай шарайе үйлэдбэриин хүсэнүүд заримдаа хэмһээ үлүүгээр, танигдашагүй болотор хубилгажархина. Энэ тон буруу. Үйлэдбэриие хүгжөөхэдөө, байгаалида хоро хохидол ушаруулхагүй гэһэн хараа баримталагдаха зэргэтэй. Музейн дүрбэдэхи таһалга соо Сэлэнгын хадалиг ташалан газарнуудай үйлэдбэриин хүсэнүүдэй нүлөөн доро муудажа, анханайнгаа үзэсхэлэн шарайе алдажархиһан тухайнь хэлэгдэнэ. Энэмнай хадаа ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэдтэ бодото һэргылэмжэ мүн болоно. «БАМ шадархи байгаали эмжэгэн зөөлэн шэнжэтэй юм. Хүрьһэн дээрэ вездеходой орхиһон мүр бухэли арбан жэлэй туршада шарха мэтэ «эдэгэнгүй» үлэдэг байна» гэжэ бэшээтэй. Байгаали хамгаалгада габьяатай хүнүүдэй дүрэ зурагууд, этюдүүд, ой тайгын, тала нугын бодото байдал харуулһан зүйлнүүд, үнгэтэ слайдууд, хүгжэм, хөөрөөн — эдэ бүгэдэ хуу хэрэглэгдэнхэй.

Буряадай хойто зүгһөө, Витимэй үндэрлигһөө эхилээд доошоо бууха «аяншалгын» зам музейн табадахи таһалгада орогшодто дурадхагдана. Элдэб түрэлэй ан амитадые, биологическа шэнжээрээ хубаарилан табигдаһан ургамал ногоо анхаран хаража урмашабабди.

— Гэхэһээ гадна, талын хорхой шумуулай коллекци хэгдээ юм. Анхан энэ асуудал ехэ анхарагдадаггүй һаа, мүнөө ашатай туһатай шумуулнуудые олошоруулха асуудал табигдана. Олон районоор ябаабди. СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряадай филиалай Биологиин институт, хүдөө ажахын, багшанарай дээдэ һургуулинуудай студентнэр туһаламжа үзүүлээ. — гэжэ научна хүдэлмэрилэгшэ Е. Ц. Имыхелова хөөрэнэ.

СССР-эй Улаан дэбтэр анхарал татана. «Хоморой шухаг ба үндэһэ таһаран хосорхо туйлдаа хүрэһэн ан амитадые, ургамал ногоо хамгаалха, тэрэ зандань үлөөхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоол 1982 оной майн 30-да Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет баталан абаһан юм. Энэ тогтоолой үндэһөөр Буряадай АССР-эй Улаан дэбтэр бүридхэгдөөд, хэблэлдэ тушаагданхай.

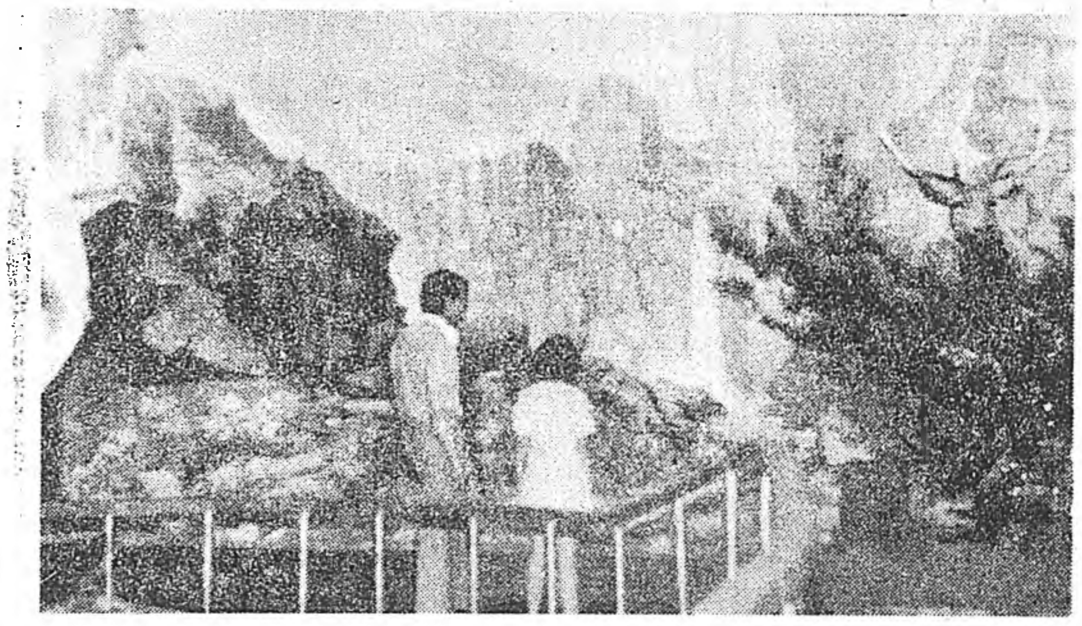
Бүхы дэлхэйн шэмэглэл, омогорхол — Байгал нуурта музейе эмхидхэгшэд ехэ анхарал хандуулаа. Нуурые дүрсэлэн харуулһан макет бүхы ханаар үлгөөтэй. Уһанай долгиной шааяхань, сахалинуудай хашхаралдаан тэрэ ёһоороо абяагай түхеэрэлгээр дамжуулагданхай.

«Дэлхэй дээрэхи бүхы һайхан юумэн — наранһаа, бүхы һайн юумэн — хүнһөө» гэжэ арад зон хэлсэдэг. Үзэсхэлэн һайхан байгаалидаа һайн, эзэн ёһото хандалгаяа саг үргэлжэ элирхэйлдэг байял гэжэ байгаалиин шэнэ музей олониитые, хүн бүхэнииемнай уряална.

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: музейн зал соо.

М. СУТУРИНАЙ фото.

ТОСХОНОЙХИДЫЕ ҺОНИРХУУЛБА

«Первомайский» совхозой нэгэдэхи отделениин Хөөрхэ тосхондо хараагүйшүүлэй уран һайханай бүлгэмэйхид Буряадай АССР-эй тогтоогдоһоор 60 жэлэй ойдо зорюулжа һонирхолтой концерт харуулба. Жэгдэхэн нугалбаритай жэнхэни буряад аялга таталан, ирагуу һайхан хоолойгоор уярма олон дуунуудые болон уран шүлэгүүдые гүйсэдхэбэд. Илангаяа Цыбик Ринчинов өөрынгөө зохёоһон «Бэлэг» болон «Архиншан тухай» шог шүлэгүүдые уншажа, харагшадай халуун альга ташалгаар угтагдаа. Бутидма Чимитовагай «Эжы абын бууса», мүн уянгын дуунуудые бусад нүхэдөөрөө гүйсэдхэһэниинь онсо тэмдэглэмээр байба. Дугар-Жаб Цыденов «Далан худал» гэжэ шүлэг уншажа суглараашадые хүхеэгээ.

Концертын түгэсхэлдэ совхозой партийна эхин организациин секретарь нүхэр Г. П. Мадасов харагшадай зүгһөө уран һайханай бүлгэмэйхидтэ халуун баяр хүргөө.

Д. МУНКУЕВА.

СОВЕТ ИСКУССТВЫН ОЮУН

«МҮНХЭ ҺАЙХАН БОДОЛОЙ ҮРЭҺЭ ТАРИХА»

Хүшэгэ хоёр тээшээ зааража, аалихан нээгдэнэ... Хатаршан хажуу тээшээ хараад зогсоно: үндэр, харин өөрсэ шэнжэтэй кавказайхидай үмдэдэг костюмтай, оймһон шэнги нимгэхэн иишэг гуталтай, папагархан сагаан папаха малгайтай. Удангүй хатаржа эхилбэ. Тэрэнэй уян нугалбариие, уран шадабариие үгэ хүүрээр дамжуулхашье гээшэнь бэрхэтэйл даа! Бүхы түхэл шарайнь омогорхол ба зоригжолоор дүүрэн... Хүсэ шадалдаа хүсэд найданги хүн гэжэ абаһаар ойлгохоор. Энэмнай СССР-эй арадай артист Махмуд Эсамбаев гээшэ бшуу.

Тэрэ олохон лэ арадуудай хатарнуудые гүйсэдхэдэг: ород, таджик, киргиз, башкир, гүржин, азербайджан, цыган, испан, перуан, монгол, энэдхэг... Зүгөөр хаанашье гастрольдо ябахадаа, концертээ нэгэл хатараар— чечено-ингушуудай орон, түрэл һайхан хизаар тухай домогоор эхилдэг заншалтай.

— Би хуушан Атага гэжэ һууринда түрэһэн хүм,—гэжэ Махмуд Эсамбаев хөөрэнэ. — Үзэсхэлэн һайхан нютаг юм даа. Тэрэнэй хормой доогуур солгёон долгёо Терек мүрэн тэшхүүлдэг. Эсэгэмни юрын таряашан байһан, тиимэһээл бүхы наһаараа холонхой газараа анзаһанайнгаа барюул адхаад, газараа хахалжа мэдэдэг һэн. Манай бүлэ соо дүрбэн үхибүүд үдэһэн—гурбан хүбүүд, нэгэ басаган. Хоёр аханарни Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай фронтнууд дээрэ унаһан намтартай. Харин Пада гэжэ дүү басагамни мүнөөшье Грозный хотодо ашанараа хүмүүжүүлжэ амгалан тайбан ажаһуудаг. Хааяа уулзахадаа, эжэлүүдгүй багал наһаяа дурсагшабди.

Тиихэдээ нюусаар намайгаа дахаад, кукурузын поли ошожо, тэндэ гансаарханаа дуугаа дуулажа, хатар наадажа сагаа үнгэргэхыемни харадаг байһан тухайгаа хөөрэжэ ехэл хүхидэг юм.

Хүбүүнэй онсо бэлигэйнь бусадай анхаралһаа алдагдаагүйнь гайхалтай бэшэ ааб даа. Махмудай найматай байхада Эсамбаевтанай бүлэ Грозный нүүжэ ерээ һэн. Эндэл эрээдүйн арадай артист Пионернүүдэй ордоной дэргэдэхи хореографическа студида ябажа эхилээ бэлэй.

Алдар солото артист болотороо Махмуд Эсамбаев хүнгэн бэшэ мэргэжэлэйнгээ али бүхы шатануудые хойно хойноһоонь дабаһан намтартай: уран һайханай самодеятельность, фронтын концертнэ бригада, театр.

— Би дүн хамта фронтын 350 концертдэ хабаадаһан хүм. Заримдаа үхэр буугай нэерээн, автомадуудай һомонуудай эшхэрээн доро хатарха ушаршье тохёолдогшо һэн, —гэжэ Эсамбаев мүнөө дурсан хөөрэнэ. — Тиихэдэ би лезгинкэ, матросуудай «яблочко», азербайджан хатар, полько гүйсэдхэгшэ бэлэйб. Бэлэн сценэ гэжэ юун байха һэм, тиимэһээ сэнхир тэнгэри доро, ябууд бэлдэгдэһэн сценэ дээрэ наадаяа харуулха баатай бологдоо һааб даа. Нэгэтэ түлэг хатаржа байтарни тэнгэридэ фашистнуудай тагнуулай самолет харагдаба гээшэ. Тиигээл хадаа удангүй хойноһоонь бомбардировщигууд һүрэгөөрөө ерэхэнь гэжэ һайн мэдэжэ байбашье һаа, концертээ үргэлжэлүүлхэ гэжэ шиидээ һэмди. Хас тамгата самолёдууд удаан хүлеэлгээгүй. Намһаа холо бэшэхэнэ нэгэ бомбо тэһэржэ, сэсэрдэһэниинь хүлыемни хүндэшэгөөр дайражархёо. Зай, иигээд хожомоо хатарха аргагүй болобо гээшэб гэжэ үйтайгаар досоогоо шэбшэгдээ һэн. Аза талаан болоходоо, хүлни удангүй эдэгэжэ, шэнэ концертнэ бригадын бүридэлдэ ороод, дахинаа фронт ошоо бэлэйб.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ концертнэ бригадануудта таһалгаряагүй хабаадаһанайнгаа түлөө Махмуд Эсамбаев гүрэн түрын шагнал хайрануудта хүртэһэн юм.

Дайнай дүүрэхэдэ, тэрэниие театр угтажа байба. Зүгөөр Эсамбаев классическа хатарай тусхай һургуули огто гараагүй байһан тула эдир багаһаа мэргэжэһэн солистнуудай эрёо замые эгээл эхинһээнь дабажа гараха ушартай болоо һэн. Эсэхэ сусаха гээшые мэдэнгүй Махмуд бэеэ һорижо захалһан юм.

— Киргизэй оперо болон баледэй академическэ театрта аяар арбан дүрбэн жэлдэ хүдэлөө хүм,—гэжэ Эсамбаев хөөрэнэ.—Гол хатаршаниинь байһан хойноо элдэб өөрсэ шэнжэтэй партинуудые гүйсэдхэгшэ бэлэйб. Асафьевай «Бахчисарайн фонтанда» хаан Гирейн, «Раймондодо» венгр, «Лакме» гэжэ оперодо энэдхэг хатарнуудые, «Иван Сусанинда» краковяк, Чайковскиин «Хун шубуута нуурта» «хара һанаата гениин» партиие...

Махмуд Эсамбаевые элдэб арадуудай хатарай образууд, тэдэнэй онсо өөрсэ маягууд униинһөө хойшо һонирхуулдаг байгаа. Тиимэһээл арадуудай хатарай гол һудаһыень, амисхаалыень, дабтагдашагүй шэнжыень ойлгохо гэжэ эрмэлзэдэг һэн. 1957 ондо Эсамбаев арадай хатарай Бүхэроссин конкурсдо хабаадажа, энэдхэг хатар гүйсэдхэһэнэйнгөө түлөө түрүүшын шанда хүртэһэнөө мартаха аал? Баярай ехэ баяр болоо бшуу.

Удаань Бүхэсоюзна конкурс үнгэргэгдэбэ. Эндэшье Эсамбаев илажа гараа юм. Тиигэжэ Москвада болоһон Залуушуулай болон студентнүүдэй бүхэдэлхэйн VI фестиваль дээрэ Махмуд Эсамбаев совет хореографическа искусствые түлөөлхэ үндэр этигэл найдалда хүртөө һэн. Бүмбэрсэг дэлхэйн заха хизаар бүхэнһөө сугларһан эдир үетэниие Махмудай галта хатарай гайхуулжа, халуун альга ташалгаар угтагдаһаниинь мүнөө домог болонхойл.

Тэрэ сагһаа хойшо Махмуд Эсамбаев Советскэ Союз соогуураа, дэлхэйн олохон оронуудаар ябажа, хурса хутагадал мүлигдэһэн аад, бүрьялһан булагтал буурадаггүй бэлигээ харуулхаһаа гадна, өөрынгөө репертуарые элдэб арадуудай хатарнуудаар элбэгжүүлэн баяжуулна. «Дэлхэйн арадуудай хатарнууд» гэһэн тусхай программа зохёон гүйсэдхэдэг юм.

Грозный хотодохи Эсамбаевай гэртэ оробол, һанагдаагүй гар бэлэгэй зүйлнүүдые абаһаар анхаран харахат. Эндэ багса зуруулай зэргэхэн ород самовар, агнууриин элдэб буунууд байха. Тэдэниие артистда Тула хотын урашуул барюулсан...

[illegible]

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

«АРҺАН БҮМБЭГЫН» ШАНДА

ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Арһан бүмбэгэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө эдиршүүлэй дунда футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн болобо. Наһанай гурбан бүлэгөөр үнгэргэгдэһэн түгэсхэлэй нааданда 18 команда хабаадаһан байгаа. Тэдэнэр районууд хоорондын мүрысөөндэ илаад, түгэсхэлэй наадаанда хабаадаха эрхэдэ хүртэһэн байха юм.

Бага наһанай эдиршүүл эгээл түрүүн «Локомотив» бүлгэмэй стадион дээрэ наадаба. Имагтал һүүлшын үдэр илагша тодорһоо. Тренер В. Манхировай һурган хүмүүжүүлдэг Хэжэнгын районой «Юность» команда түрүү һуури эзэлжэ, республикын чемпион болобо. Железнодорожно районой «Ровесник» командын спортсменүүд — хоёрдохи, Октябрьска районой 45-дахи һургуулиин һурагшад гурбадахи шанда хүртөө.

Аха наһанай бүлэгэй зургаан команда шахтернуудай хото — Гусиноозерскдо сугларба. Имагтал нэгэ команда бүхы уулзалгануудтаа илалта туйлажа, түрүү һуури эзэлээ. Энэмнай тренер М. Поляковой һурган хүмүүжүүлдэг «Текстильщик» гэжэ хүүгэдэй секторэй команда болоно. Железнодорожно районой «Космос» — хоёрдохи, Хэжэнгын районой «Юность» командын футболистнууд хүндэлэлэй гурбадахи табсанда гараба.

Дундуур наһанай эдиршүүл Кабанскын районой Селенгинск тосхоной футболой талмай дээрэ наадаһан байгаа. Эндэ 7 команда хабаяа туршаба. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ Улаан-Үдын Железнодорожно ба Октябрьска районуудай командануд наадаһан байна. Октябрьска районой эдир футболистнууд 4:0 тоотойгоор шүүжэ, республикын чемпионууд болобо. «Космос» — хоёрдохи, Бэшүүрэй районой суглуулагдамал команда гурбадахи һуури эзэлээ.

Костя Кабунов, Витя Воронин, Олег Соболев, Сережа Шарапов, Саша Петров, Юра Серебренников, Сережа Шишов гэгшэд эрхим бэрхэ наадагшад гэжэ тоологдон, тусхай шангуудта хүртэһэн байна.

Мүрысөөн дүүрэжэ, илагшад тодорбо. Шангай һууринуудые эзэлжэ шадаагүй командануд саашадаа мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ, дээгүүр һууринда гараха оролдохо бэзэ гэжэ һанагдана. Харин илагшад манай республикын нэрэ хүндые зоны мүрысөөндэ амжалтатай һайнаар хамгаалхые оролдохо зэргэтэй.

Н. ТРИФОНОВ,
мүрысөөнэй ахамад судья.

ВЫСТАВКЭ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

Республикын арадай ажахын туйлалтануудай выставкэ Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ Уран һайханай музейдэ харуулагдажа үргэлжэлһөөр.

Музей Улаан-Үдэ хотын Куйбышевай нэрэмжэтэ үйлсын 29-дэхи байшанда оршодог. Тэрэ понедельнигһээ бэшэ бүхы үдэрнүүдтэ үглөөнэй 11 саһаа үдэшын 20 час хүрэтэр хүдэлдэг юм.

Выставкые хаража һонирхохыетнай уринабди.

ИЛАГШАД ТОДОРБО

һур харбалгаар «Спартак» бүлгэмэй областной соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн хоёр үдэрэй туршада үнгэргэгдэбэ. 30 гаран мэргэшүүл энэ мүрысөөндэ хабаадажа, хаба шадалаа туршаһан, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байгаа.

Эрэшүүлэй дунда илангаяа һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо, Эгээл холын зайһаа харбахадаа, тус бүлгэмэй тренер спортын мастер Владимир Алянчиков 274 очко тудажа, түрүү һуури эзэлээ. Павел Баханов— хоёрдохи, Сергей Черняк гурбадахи һуурида гараба.

70 метрһээ харбахадаа, спортын мастер Константин Эрдынеев 300 очко абажа, түрүү һуури эзэлээ.

50 метртэ — Алексей Черняк, эгээл дүтын зайда К. Эрдынеев 333 очко тудаба. Тиигэжэ К. Эрдынеев дүн хамта 1172 очкотойгоор «Спартак» бүлгэмэй областной соведэй чемпион болоһон байха юм. В. Алянчиков 1160 очко абажа, хоёрдохи һуури эзэлээ. А. Черняк гурбадахи шанда хүртэбэ.

Эдиршүүлэй дундаһаа Бата Будаев 70, 50 метртэ илалта туйлажа, дүн хамта 1105 очкотойгоор «Спартак» бүлгэмэй областной соведэй чемпион болоо. И. Урбасов, Е. Бальчугов гэгшэд шангай һуурида гараһан байна.

Энэ жэлдэ Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуули дүүргэһэн спортын мастер Гэрэлма Цыремпилова гурбан зайда илалта туйлажа, дүн хамта 1154 очкотойгоор түрүү һуури эзэлһэн байха юм. Мария Казакова —хоёрдохи, Евгения Бальчугова гурбадахи шангуудта хүртөө. Басагадай дундаһаа Астраханцева, Молонова гэгшэд яһала һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулба.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ манай командада яһала бэлигтэй бэрхэ залуу харбагшад урган гаража байна. Эгээл тиимэһээ ерээдүйдэ тэдэнэртээ найдаха байна гээшэбди. Энэ талаар Гэрэлма Цыремпилова, Павел Баханов болон бусад онсо шалгарна, — гэжэ областной соведэй ахалагша тренер В. И. Игумнов мүрысөөнэй дүнгүүдые сэгсэлнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Спартак» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй чемпионка Гэрэлма Цыремпилова.

В. ПЛУТТЫН фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Үбһэ хуряагшадые саг хүлеэхэгүй»—түрүү бэшэг. Фермэ бүхэндэ—элбэг тэжээл. «Часшье гээгдэхэгүй, граммшье гээлтэ хэхэгүй—тэжээл бэлэдхэлгын эрилтэ иимэ»—мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй ябаса. «Табан жэлэй гол жэлдэ»—Л. Левченкын статья. «Хүдөөгэйхидэй ажалай вахта»—П. Дегтяревой статья.

Хоёрдохи хуудаһан тематическа, бүхэсоюзна социалис мүрысөөн тухай материалнууд: «Район соогоо түрүү»—Р. Балдановай, «Түсэбөө дүүргээшье һаа...»—В. Драгунай, «Автопоездын һалхи налхи харты»—О. Кедровой, «Олондо мэдээжэ болгоходо»—С. Разницынай корреспонденцинүүд.

Гурбадахи хуудаһанда. «Социалис Буряад орон»— арадай ажахын туйлалтануудай выставкэһээ А. Коротаевагай ... зунай ... байдалай ... В. Мур... лын са...

Дүрбэ... Республ... һонин, түрэл х... нуудай холнууд ...

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — А. Леончик цимбала дээрэ наадаха. 10.25 — Баримтата фильм. 11.05—Карелиин АССР-эй Гүрэнэй дуу, хатарай «Кантеле» ансамблиин концерт. 11.35—«Волшебный круг» — үхибүүдтэ фильм (2-дохи сери). 12.40—Духовой оркестр наадаха. Телеконкурс-харалга. 12.55—Шэнэ һонин. (13.00 хүрэтэр). 15.15—Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.25 — Концертын залда — һурагшад. 17.10—«Газар дээрэ, огторгойдо, далай дээрэ». 17.40 — «Москва ба москвагайхид».

Улаан-Үдэ. 18.10—Шэнэ һонин (буряадаар). 18.20—«Талын галинууд». Тележурнал (буряадаар). 19.00—«Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — «Адресынь: телевидени».

Москва. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—Манай айлшан — СССР-эй арадай артист, Ленинскэ шангай лауреат Анатолий Соловьяненко.

Москва. 20.45 — «Поэдүүд Маяковский тухай». 22.00 — «Время». 22.35 — «Карамболина-Карамболетта» — хүгжэмтэ фильм. 23.40 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Беспокойное лето» — уран һайханай фильм. 10.25 — «Улаан галстук тухай үгэ». 11.10—Баримтата фильм. 11.35 — Англи хэлэн. 12.05 — Фильм-концерт. 12.25 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 13.00 — «Поиск и спасение: команда «Альфа» (США) — үхибүүдтэ уран һайханай фильм (1-дэхи хубинь). 14.10—«Шатарай һургуули». 14.40 — Альтист Ю. Башмет наадаха. 15.20 — Союзна республиканудай ПТУ-нуудай һурагшадай уулзалга. 16.20 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.25 — Үхибүүдтэ мультфильмнүүд. 6.55 — Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищиин «Факел» гэжэ агитбригадын концерт. 17.25 — Теле... шэгүүдэ...

Москва ... 18.15— ... 19.15 — ... наран». ... га дуун...

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-30, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60—91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография ... ственного комитета Бурятской ... делам издательств полиграфии ... ной торговли. г. Улан-Удэ, ул. ... Н-03531. Заказ № 161.